

Верховний
Суд

ОГЛЯД судової практики Верховного Суду щодо застосування процесуальних строків в адміністративному судочинстві

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за період із січня 2018 року по березень 2026 року

[Supreme LAB](#)

[База правових позицій](#)

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	7
1.1. Про процесуальні строки в адміністративному судочинстві.....	7
1.2. Про дотримання процесуальних строків як гарантію права на судовий захист	8
1.3. Про відмінності між процесуальними строками, встановленими судом, і тими, що встановлені законом	10
1.4. Про право особи обирати спосіб направлення процесуальних документів та обов'язок суду забезпечити їх належний розгляд	10
1.5. Про визначення дня вручення судового рішення в разі направлення його засобами поштового зв'язку на адресу учасника справи	11
1.6. Про забезпечення реалізації права на перегляд судового рішення незалежно від строків пересилання поштових відправлень	12
1.7. Про вплив пасивної поведінки позивача на реалізацію права на судовий захист	14
1.8. Про вирішення судом питання про поновлення пропущеного процесуального строку.....	14
1.9. Про неможливість поновлення строку без доказів об'єктивної поважної причини.....	15
1.10. Про встановлення підстав для пред'явлення позову суб'єктом владних повноважень як умови дотримання процесуального строку.....	18
1.11. Про розмежування підстав для повернення позовної заяви і залишення позову без розгляду у зв'язку з пропуском строку звернення до суду	19
1.12. Про наслідки звернення до адміністративного суду з позовом після закінчення строків, установлених законом.....	20
II. ОБЧИСЛЕННЯ, ПОНОВЛЕННЯ ТА ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ.....	21
2.1. Обчислення, поновлення та продовження строків звернення до суду першої інстанції.....	21
2.1.1. Про момент початку перебігу строку звернення до суду та умови його поновлення.....	21
2.1.2. Про правове значення поважних причин для поновлення процесуальних строків в адміністративному провадженні	22

2.1.3. Про критерії поновлення строку звернення до суду: об'єктивні та непереборні обставини.....	23
2.1.4. Про відсутність підстав для поновлення строку звернення до суду в разі штучного створення позивачем підстав для нового обрахунку такого строку....	24
2.1.5. Про поважність причин пропуску строку позовної давності прокурором при зверненні з позовом в інтересах держави.....	25
2.1.6. Про безпідставність обґрунтування прокурором пропуску строку звернення до суду регулярними зверненнями до суб'єкта владних повноважень з метою витребування документів для підтвердження підстав представництва інтересів держави в суді.....	26
2.1.7. Про особливості обчислення строку звернення до адміністративного суду при оскарженні нормативно-правових актів	27
2.1.8. Про вирішення питання про поновлення процесуальних строків у період дії воєнного стану	28
2.1.9. Про умови визнання запровадження воєнного стану в Україні поважною підставою для поновлення процесуального строку.....	29
2.1.10. Про поновлення строку звернення до суду для осіб, мобілізованих на військову службу.....	30
2.1.11. Про мобілізацію як поважну причину для поновлення процесуальних строків.....	32
2.1.12. Про мету продовження процесуального строку, встановленого судом ...	33
2.1.13. Про дотримання принципу рівності сторін та порядку продовження процесуальних строків при перегляді судових рішень	33
2.2. Обчислення, поновлення та продовження строків звернення до судів апеляційної та касаційної інстанцій	34
2.2.1. Про необхідність встановлення судом достатнього і розумного строку для усунення недоліків апеляційної скарги.....	34
2.2.2. Про можливість продовження судом строку на усунення недоліків апеляційної скарги.....	35
2.2.3. Про особливості встановлення апеляційним судом дати отримання судового рішення під час розгляду питання щодо поновлення строків на апеляційне оскарження.....	36
2.2.4. Про визначення поважних причин пропуску строку апеляційного оскарження.....	38

2.2.5. Про врахування обставин і дій особи при визначенні поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження	39
2.2.6. Про умови поновлення строку на апеляційне оскарження в разі повторного подання апеляційної скарги.....	40
2.2.7. Про обчислення строку на апеляційне оскарження в разі відсутності під час проголошення судового рішення	42
2.2.8. Про початок перебігу строку на апеляційне оскарження в разі доставлення судового рішення до електронного кабінету	43
2.2.9. Про початок перебігу строку апеляційного оскарження для осіб, які не брали участі в справі	43
2.2.10. Про обчислення строку на апеляційне оскарження судового рішення у разі правонаступництва суб'єкта владних повноважень	44
2.2.11. Про обґрунтування поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження контролюючим органом через відсутність коштів на сплату судового збору.....	45
2.2.12. Про граничний процесуальний строк для оскарження прокурором, суб'єктом владних повноважень судового рішення в апеляційному порядку	46
2.2.13. Про граничні строки апеляційного оскарження для суб'єктів владних повноважень	47
2.2.14. Про умови та докази, необхідні для поновлення пропущеного строку касаційного оскарження	48
III. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У РІЗНИХ КАТЕГОРІЯХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ.....	49
3.1. Справи щодо обчислення строків звернення до суду у сфері публічних фінансів	49
3.1.1. Про строки звернення до адміністративного суду після досудового вирішення податкових спорів.....	49
3.1.2. Про строк звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення після використання процедури адміністративного оскарження.....	53
3.1.3. Про строк звернення до суду з позовом щодо скасування вимоги стосовно сплати недоїмки з єдиного внеску після використання процедури адміністративного оскарження (досудового врегулювання спору).....	54

3.1.4. Про тривалість строку звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення без адміністративної процедури оскарження.....	55
3.1.5. Про строк звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення після процедури адміністративного оскарження	56
3.1.6. Про строк звернення до суду з позовом про оскарження рішень контролюючих органів, які не стосуються нарахування грошових зобов'язань платника податків.....	57
3.1.7. Про строк звернення контролюючого органу до суду щодо обмеження виїзду за кордон у зв'язку з податковим боргом	58
3.2. справи щодо обчислення строків звернення до суду у сфері захисту соціальних прав	59
3.2.1. Про застосування строку звернення до суду в пенсійних спорах	59
3.2.2. Про початок перебігу строку звернення до суду в пенсійних спорах.....	60
3.2.3. Про строк звернення до суду в пенсійних спорах, пов'язаних із визнанням неконституційними норм закону	61
3.2.4. Про порядок обчислення строків для реалізації права на соціальний захист і судовий захист	62
3.2.5. Про строк звернення до суду з позовом про оскарження дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо видачі довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії.....	64
3.2.6. Про початок перебігу строку на звернення до суду з позовом про компенсацію втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати.....	65
3.2.7. Про строк звернення до суду Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів і її територіальних органів у спорах про стягнення штрафів у сфері законодавства про рекламу.....	66
3.2.8. Про строк оскарження містобудівних умов та обмежень	66
3.3. справи щодо обчислення строків звернення до суду у сфері публічної служби..	67
3.3.1. Про обчислення строків звернення до суду при вирішенні спорів щодо стягнення заробітної плати (грошового забезпечення) у зв'язку з набуттям чинності змінами до статті 233 КЗпП України	67
3.3.2. Про строки звернення до суду у спорах щодо стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні	69

3.3.3. Про строк звернення до суду з позовом щодо скасування надбавок і премій до грошового забезпечення	69
3.3.4. Про момент, з якого починається обрахунок строку звернення до суду у справах про виплату всіх сум, що належать військовослужбовцю при звільненні .	71
3.3.5. Про строк звернення до суду у справах щодо виплати додаткової винагороди військовослужбовцям після 19 липня 2022 року	72
3.3.6. Про початок перебігу строку звернення до суду у справі про відшкодування витрат на навчання.....	73

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

1.1. Про процесуальні строки в адміністративному судочинстві

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністра України, Голови Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, Дніпропетровської обласної державної адміністрації, Директора Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної державної адміністрації про визнання протиправними рішень, дій та бездіяльності посадових осіб органу державної влади. Окружний адміністративний суд ухвалою позовну заяву повернув позивачеві, оскільки позов подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано. Апеляційний суд залишив апеляційну скаргу без руху та надав строк для усунення недоліків шляхом подання заяви про поновлення строку і доказів сплати судового збору або доказів майнового стану позивача за попередній календарний рік, які б свідчили про наявність підстав для звільнення останнього від сплати судового збору. Позивач подав заяву про усунення недоліків, у якій просив продовжити строк на подання апеляційної скарги та звільнити його від сплати судового збору. Апеляційний суд відмовив у задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження та у відкритті апеляційного провадження, зазначивши, що позивач не довів наявності об'єктивно непереборних обставин, які б перешкождали вчасному поданню апеляційної скарги. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а ухвалу суду апеляційної інстанції – без змін.

Строк звернення до адміністративного суду – це проміжок часу після виникнення спору в публічно-правових відносинах, протягом якого особа має право звернутися до адміністративного суду із заявою для вирішення цього спору і захисту своїх прав, свобод чи інтересів.

Визначення процесуальних строків законом і судом передбачено з метою дисциплінування учасників адміністративного судочинства та своєчасного виконання процесуальних дій, установлених Кодексом адміністративного судочинства України.

Процесуальні строки в адміністративному судочинстві, зокрема щодо подання апеляційної скарги на судові рішення першої інстанції, у разі їх пропуску можуть бути поновлені за відповідним клопотанням особи, що звернулася з апеляційною скаргою. У клопотанні мають бути наведені причини,

наявність яких об'єктивно перешкоджала особі звернутися до суду в межах установлених законом строків. Звернення до суду з пропуском цього строку, у разі відсутності поважних причин, позбавляє таку особу права захисту в судовому порядку.

Законодавець не передбачив обов'язок суду автоматично поновлювати пропущений строк за наявності відповідного клопотання заявника, оскільки в кожному випадку суд має чітко визначити, з якої саме поважної причини такий строк було пропущено та чи підлягає він поновленню.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 15 квітня 2021 року у справі № 160/9140/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96339464>.

1.2. Про дотримання процесуальних строків як гарантію права на судовий захист

У вересні 2022 року фізична особа звернулася до Головного управління Державної податкової служби у м. Києві, у якому просила визнати протиправною та скасувати вимогу про сплату боргу (недоїмки) від 15 травня 2019 року в частині нарахованої їй до сплати за період із січня по липень 2018 року недоїмки, водночас порушила питання про поновлення пропущеного шестимісячного строку звернення до суду з такою позовною заявою. Суд першої інстанції повернув позовну заяву, виходячи з того, що посилання на подію введення воєнного стану на території України не може бути поважною причиною для поновлення строку для звернення до суду без зазначення конкретних обставин, які вплинули на своєчасність звернення до суду. Суд апеляційної інстанції залишив ухвалу суду першої інстанції про повернення позовної заяви без змін, зазначивши, що оскаржувану вимогу позивачка отримала ще на початку грудня 2021 року і мала понад два місяці до запровадження воєнного стану для подання позову. На обґрунтування доводів касаційної скарги позивачка вказала, що суди попередніх інстанцій проігнорували те, що більша частина гарантованого процесуальним законодавством строку оскарження рішення контролюючого органу припала саме на період запровадження воєнного стану. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Особі гарантується право на звернення до суду. Так само право звернення до суду гарантується суб'єкту владних повноважень, який звертається до суду в інтересах держави та суспільства в цілому або окремої групи осіб. Водночас законодавець встановленими строками обмежив

звернення до суду за захистом прав, свобод та інтересів. Ці строки обмежують час, протягом якого такі правовідносини можуть вважатися спірними, вони покликані забезпечити юридичну визначеність у публічно-правових відносинах.

Строк звернення до адміністративного суду – це проміжок часу після виникнення спору в публічно-правових відносинах, протягом якого особа має право звернутися до адміністративного суду із заявою про вирішення цього спору і за захистом своїх прав, свобод чи інтересів.

Процесуальні строки дисциплінують суб'єктів адміністративного судочинства, роблять процес динамічним і прогнозованим. Без наявності строків на ту чи іншу процесуальну дію або без їх дотримання в адміністративному судочинстві виникнуть порушення прав сторін – учасників адміністративного процесу. Недотримання встановлених законом строків зумовлює чітко визначені юридичні наслідки.

Правовий інститут строків звернення до адміністративного суду за захистом свого порушеного права не містить вичерпного, детально описаного переліку причин чи критеріїв їх визначення. Натомість закон запроваджує оцінні, якісні параметри визначення таких причин: вони повинні бути поважними, реальними або, як згадано вище, непереборними та об'єктивно нездоланими на час плину строків звернення до суду. Ці причини (чи фактори об'єктивної дійсності) мають бути несумісними з обставинами, коли суб'єкт звернення до суду знав або не міг не знати про порушене право, ніщо йому не заважало звернутися до суду, але він цього не зробив і через власну недбалість, легковажність, байдужість, неорганізованість чи інші подібні за суттю ставлення до права на доступ до суду порушив ці строки.

Інакшого способу визначити, які причини належить віднести до поважних, ніж через зовнішню оцінку (кваліфікацію) змісту конкретних обставин, хронологію та послідовність дій суб'єкта правовідносин перед зверненням до суду за захистом свого права, немає. Під таку оцінку мають потрапляти певні явища, фактори та їхня юридична природа; тривалість строку, який пропущений; те, чи могли і яким чином певні фактори завадити вчасно звернутися до суду, чи перебувають вони у причинному зв'язку із пропуском строку звернення до суду; яка була поведінка суб'єкта звернення протягом цього строку; які дії він вчиняв і чи пов'язані вони з готуванням до звернення до суду тощо.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 11 червня 2024 року у справі № 640/15612/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119661824>.

1.3. Про відмінності між процесуальними строками, встановленими судом, і тими, що встановлені законом

Фізична особа звернулася до суду з позовом до військової частини, у якому просила визнати протиправною бездіяльність щодо виплати індексації грошового забезпечення. Суд першої інстанції задовольнив позов. Військова частина подала апеляційну скаргу на рішення окружного адміністративного суду та клопотання про відстрочення сплати судового збору. Апеляційний суд відмовив у задоволенні клопотання та залишив апеляційну скаргу без руху, надавши строк для усунення недоліків. Згодом суд відмовив у відкритті апеляційного провадження, оскільки апелянт у встановлений судом строк не надав клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

Учасник справи, якому рішення не було вручено в день його складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження шляхом подання заяви про поновлення такого строку з одночасним поданням апеляційної скарги.

Важливим є те, що, на відміну від процесуального строку, який встановлюється судом і може бути продовжений як за заявою учасника справи, так і за ініціативою суду, процесуальний строк, встановлений законом, може бути поновлений виключно за заявою учасника справи.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 28 листопада 2024 року у справі № 440/2847/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123380404>.

1.4. Про право особи обирати спосіб направлення процесуальних документів та обов'язок суду забезпечити їх належний розгляд

Фізична особа звернулася до суду з позовом до обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки про визнання протиправними дій і зобов'язання вчинити певні дії. Рішенням окружного адміністративного суду відмовлено в задоволенні позовних вимог. Не погоджуючись із рішенням суду першої інстанції, позивач подав апеляційну скаргу. Апеляційний адміністративний суд залишив апеляцію без руху, надавши 10 днів для усунення недоліків (надання документа про сплату судового збору та клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження). Позивач отримав ухвалу 6 березня 2024 року, а 18 березня 2024 року направив відповідні документи поштою. Вказані документи надійшли до суду 20 березня 2024 року, проте після того, як у цей же день суд апеляційної інстанції постановив ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження. У касаційній

скарзі позивач зазначив, що вчасно направив заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження судового рішення, що підтверджено належними доказами, тобто в строк, установлений процесуальним законодавством, тому відсутні підстави для відмови у відкритті апеляційного провадження. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу суду апеляційної інстанції та направив справу для продовження розгляду до апеляційного суду.

Положення частини дев'ятої статті 120 КАС України надають особі право на свій розсуд обирати спосіб направлення документів, у тому числі й засобами поштового зв'язку.

На виконання вимог ухвали апеляційного суду про залишення апеляційної скарги без руху позивач направив заяву на усунення недоліків апеляційної скарги в строк, визначений процесуальним законодавством, тому заявник мав «законні сподівання», що стосовно до нього орган публічної влади буде діяти саме так, а не інакше, тобто розгляне його законні вимоги та прийме законне рішення щодо обставин, викладених ним у заяві про поновлення строку на апеляційне оскарження, дослідивши їх повною мірою.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 1 серпня 2024 року у справі № 420/26374/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120756359>.

1.5. Про визначення дня вручення судового рішення в разі направлення його засобами поштового зв'язку на адресу учасника справи

Державне підприємство «Підприємство державної кримінально-виконавчої служби України» звернулося з позовом до Головного управління Держпраці у Дніпропетровській області, в якому просило визнати протиправними і скасувати постанови про накладення штрафу. Рішенням окружного адміністративного суду в задоволенні позову відмовлено. Ухвалою апеляційного адміністративного суду від 10 січня 2020 року апеляційну скаргу позивача залишено без руху та надано скаржнику десятиденний строк із дня вручення копії цієї ухвали для усунення виявлених недоліків. Апеляційний суд ухвалою від 7 лютого 2020 року апеляційну скаргу повернув у зв'язку з неусуненням її недоліків. У касаційній скарзі скаржник стверджував, що ухвалу суду про залишення апеляційної скарги без руху отримав 28 січня 2020 року, що підтверджується відміткою відповідального працівника в журналі реєстрації вхідної кореспонденції, а тому строк її виконання спливає 7 лютого 2020 року, і власне тоді здано до поштового відділення заяву про усунення недоліків. Також скаржник пояснив, що датою отримання копії ухвали суду про залишення апеляційної скарги без руху від 10 січня 2020 року у повідомленні про вручення поштового відправлення є 24 січня 2020 року. Скаржник пояснив, що в цей

день відповідальний працівник отримав поштову кореспонденцію, однак, оскільки отримання поштової кореспонденції не є його основним посадовим обов'язком, а день отримання припав на п'ятницю, фактично судове рішення про залишення апеляційної скарги без руху було передане до канцелярії установи в понеділок – 28 січня 2020 року, відповідно, в цей день і зареєстроване. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а ухвалу суду апеляційної інстанції – без змін.

За наявності повідомлення про вручення поштового відправлення реєстрація документа суду в журналі поштової кореспонденції установи не може вважатися належним доказом дати отримання копії судового рішення і, як наслідок, вважатися днем, з якого обчислюється процесуальний строк, встановлений судом, для усунення недоліків апеляційної скарги.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 28 січня 2021 року у справі № 160/8840/18 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94511661>.

1.6. Про забезпечення реалізації права на перегляд судового рішення незалежно від строків пересилання поштових відправлень

Фізична особа звернулася до суду з позовом до податкового органу про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень. Окружний адміністративний суд рішенням у задоволенні позову відмовив. Апеляційний адміністративний суд ухвалою апеляційну скаргу позивача залишив без руху через відсутність документа про сплату судового збору та надав строк для усунення недоліків. У подальшому суд апеляційної інстанції відмовив у відстроченні сплати судового збору та продовжив строк для усунення недоліків апеляційної скарги на 5 днів з дня отримання копії ухвали. Ухвалу суду представник позивача отримав засобами електронного зв'язку 27 грудня 2024 року о 16:31 год, у зв'язку з чим останнім днем для усунення недоліків було визначено 01 січня 2025 року. 02 січня 2025 року апеляційний адміністративний суд ухвалою повернув апеляційну скаргу позивачу у зв'язку з неусуненням недоліків апеляційної скарги в установлений строк. Водночас позивач направив клопотання про усунення недоліків апеляційної скарги поштовим зв'язком у межах наданого судом строку.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу апеляційного адміністративного суду про повернення апеляційної скарги та направив справу для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції з тих підстав, що суд апеляційної інстанції не врахував можливість подання документів у паперовій формі та необхідний час для їх доставки поштою.

Реєстрація особи в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі та використання електронного кабінету зобов'язує подавати процесуальні документи в електронній формі через цю систему, однак така реєстрація не позбавляє особу права подавати документи до суду в паперовій формі. Процесуальний закон (частина восьма статті 18 КАС України) передбачає два способи подачі процесуальних документів – як в електронній формі через ЄСІТС, так і в паперовій формі, а отже, обрання одного зі способів є правом учасника справи.

Суди зобов'язані враховувати і визнавати належним подання процесуальних документів у паперовій формі, навіть якщо особа зареєстрована в електронній системі, та не можуть обмежувати доступ до правосуддя виключно вимогою електронної форми взаємодії.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 25 лютого 2025 року у справі № 380/8717/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125414496>.

Фізична особа звернулася до суду з позовом до військової частини, у якому просила визнати протиправною бездіяльність військової частини щодо нарахування та виплати їй індексації грошового забезпечення. Рішенням окружного адміністративного суду позов задоволено. Ухвалою апеляційного адміністративного суду апеляційну скаргу відповідача повернуто, оскільки апелянт не усунув недоліків апеляційної скарги – не надав оригінал документа про сплату судового збору. Копію ухвали про залишення апеляційної скарги без руху відповідач отримав 14 листопада 2023 року, що підтверджено рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення ПАТ «Укрпошта». Таким чином, останнім днем для усунення недоліків апеляційної скарги було 24 листопада 2023 року. У касаційній скарзі відповідач зазначив, що сплатив судовий збір 20 листопада 2023 року і 23 листопада 2023 року направив заяву про усунення недоліків апеляційної скарги з квитанцією до апеляційного адміністративного суду. Суд апеляційної інстанції ухвалою від 30 листопада 2023 року апеляційну скаргу повернув. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши ухвалу суду апеляційної інстанції, та направив справу для продовження розгляду до апеляційного суду.

Право на апеляційне оскарження судового рішення, за умови сумлінного, добросовісного та своєчасного виконання учасником справи процесуального обов'язку, не може ставитися в залежність від тривалого строку пересилання поштової кореспонденції оператором поштового зв'язку, тобто порушення оператором строків пересилання поштових відправлень, що не може позбавляти особу права на апеляційний перегляд справи, яке є однією з основних засад судочинства.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 28 березня 2024 року у справі № 620/12267/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117974639>.

1.7. Про вплив пасивної поведінки позивача на реалізацію права на судовий захист

У червні 2023 року фізична особа звернулася до суду з позовом до територіального центру комплектування та соціальної підтримки, у якому просила зобов'язати здійснити розрахунок за період проходження служби в зоні проведення антитерористичної операції для захисту незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України на території Донецької області у 2017–2018 роках із застосуванням пільгового коефіцієнта. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов залишив без розгляду. У касаційній скарзі позивач зазначив, що пенсія йому не виплачена з вини держави в особі відповідача і поновлення виплати пенсії має проводитися без обмеження будь-яким строком. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Реалізація позивачем права на звернення до суду з позовною заявою в межах строку звернення до суду залежить виключно від нього, а не від дій чи бездіяльності посадових осіб відповідача. Позивач, необґрунтовано не дотримуючись такого порядку, позбавляє себе можливості реалізувати своє право на звернення до суду в межах строків звернення до суду, нереалізація цього права зумовлена його пасивною поведінкою.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 18 липня 2024 року у справі № 480/6083/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120490466>.

1.8. Про вирішення судом питання про поновлення пропущеного процесуального строку

Особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Національної поліції в Київській області, у якому просила визнати протиправною відмову у призначенні та виплаті одноразової грошової допомоги у зв'язку з втратою працездатності та зобов'язати здійснити таку виплату. Суд першої інстанції повернув позовну заяву, оскільки вона подана з пропуском строку звернення до суду та без належного обґрунтування поважності причин його пропуску. Суд апеляційної інстанції погодився з таким висновком, зазначивши, що наведені позивачем обставини не свідчать про наявність об'єктивних перешкод для своєчасного звернення до суду, а також врахував, що аналогічним доводам вже надавалась оцінка у межах іншої справи. На обґрунтування доводів касаційної скарги позивач зазначала, що суди попередніх інстанцій неправильно оцінили обставини, які перешкождали своєчасному зверненню до суду, зокрема стан здоров'я, проходження лікування,

реабілітації, перебування на самоізоляції у зв'язку з COVID-19, участь у спортивних заходах та проходження військової служби, які, на її думку, є поважними причинами пропуску строку звернення до суду. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Питання поновлення пропущених процесуальних строків вирішується судом в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві про поновлення такого строку. Найпоширенішими підставами, за яких може бути поновлений пропущений строк звернення до суду, є, зокрема, форс-мажорні обставини або такі, що перебували поза контролем особи (аварії, катастрофи, природні явища) та інші об'єктивні причини, що не залежали від її волі (тяжка хвороба, неправомірні дії інших осіб тощо). Водночас, у випадку, коли позивачем не наведено обґрунтованих аргументів та переконливих доказів, які могли б свідчити про об'єктивну неможливість вчинення ним всіх необхідних і можливих дій щодо реалізації процесуальних прав у передбачені процесуальним законом строки, застосування судами передбачених законом наслідків пропуску строків звернення до суду, не є порушенням права особи на доступ до суду. Небажання позивача вчасно реалізувати процесуальні права та недоведення факту того, що можливість подання ним позовної заяви у визначені законом строки не залежала від його волевиявлення або було зумовлено вагомими та непереборними обставинами, свідчить про втрату можливості захисту порушених, на думку позивача, прав у судовому порядку. Такий підхід відповідає принципу правової визначеності (*res judicata*) як складової верховенства права, а також законності (заборони незастосування норми закону, яка відповідає критерію якості, передбачуваності та легітимної мети).

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 13 лютого 2024 року у справі № 140/9165/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116965075>.

1.9. Про неможливість поновлення строку без доказів об'єктивної поважної причини

У липні 2019 року фізична особа звернулася до суду з позовом до прокуратури Дніпропетровської області, у якому просила визнати протиправним наказ про своє звільнення із займаної посади і поновити її на посаді прокурора відділу процесуального керівництва при провадженні досудового розслідування територіальними органами поліції та підтримання державного обвинувачення прокуратури Дніпропетровської області. Позивач послався на те, що після подання

рапорту про звільнення у квітні 2015 року він відкликав його, направивши відповідну заяву. Стверджував, що через особисті обставини не знав про невручення цієї заяви до 6 липня 2019 року. Разом із позовом подав заяву про поновлення строку звернення до суду. Суд першої інстанції після повторної заяви позивача поновив строк звернення до суду та частково задовольнив позов. Апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції, вказавши на відсутність поважних причин пропуску строку, оскільки позивач дізнався про своє звільнення ще 6 квітня 2015 року. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції – без змін.

Законодавче закріплення строків звернення з адміністративним позовом до суду – гарантія стабільності публічно-правових відносин, призначенням якої є забезпечення своєчасної реалізації права на звернення до суду, стабільної діяльності суб'єктів владних повноважень при здійсненні управлінських функцій, дисциплінування учасників адміністративного судочинства. Інститут строків в адміністративному процесі сприяє досягненню юридичної визначеності в публічно-правових відносинах, а також стимулює учасників адміністративного процесу добросовісно ставитися до виконання своїх обов'язків. Ці строки обмежують час, протягом якого публічно-правові відносини можуть вважатися спірними. Тому, якщо протягом законодавчо встановленого строку особа не звернулася до суду за вирішенням спору, відповідні відносини набувають ознаки стабільності.

Причина пропуску строку звернення до суду може вважатися поважною, якщо вона відповідає одночасно всім таким умовам: 1) це обставина або кілька обставин, які безпосередньо унеможливають або ускладнюють можливість вчинення процесуальних дій у визначений законом строк; 2) це обставина, яка виникла об'єктивно, незалежно від волі особи, яка пропустила строк; 3) ця причина виникла протягом строку, який пропущено; 4) ця обставина підтверджується належними і допустимими засобами доказування.

Питання поважності причин пропуску строку звернення до суду є оцінним і залежить від доказів, якими підтверджуються обставини та підстави такого пропуску. Тому поновленню підлягають лише порушені з поважних причин процесуальні строки, встановлені законом.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 4 червня 2021 року у справі № 160/6700/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97428952>.

У серпні 2024 року Товариство з обмеженою відповідальністю «ХІММЕЛТЕК-УА» звернулося до адміністративного суду з позовом до Державної податкової служби України та Головного управління ДПС у Хмельницькій області, у якому просило визнати протиправним та скасувати рішення про відмову в реєстрації податкової накладної, а також зобов'язати зареєструвати таку податкову накладну в Єдиному реєстрі податкових накладних. Разом із позовною заявою було подано заяви про поновлення строку звернення до суду.

Суд першої інстанції залишив позовну заяву без руху, згодом продовжив процесуальний строк для усунення недоліків позовної заяви, надаючи можливість усунути недоліки та обґрунтувати поважність причин пропуску строку. Однак наведені позивачем причини, обґрунтовані посиланням, зокрема на некоректну роботу програмного забезпечення внаслідок кібератаки, втрату бухгалтерських документів, кадрові зміни, переїзд адміністративного підрозділу та введення воєнного стану, суд визнав неповажними та повернув позовну заяву. Суд апеляційної інстанції скасував це рішення, вказавши на передчасність висновків суду першої інстанції та необхідність дослідження всіх обставин, зокрема момент початку перебігу строку звернення до суду і наданих доказів.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову апеляційного адміністративного суду та залишив в силі ухвалу окружного адміністративного суду про повернення позовної заяви.

Строк звернення до адміністративного суду є процесуальною гарантією своєчасного захисту прав і забезпечення стабільності публічно-правових відносин. Його дотримання є обов'язковим для учасників процесу, сприяє своєчасній реалізації права на судовий захист, дисциплінує сторони та забезпечує юридичну визначеність, тоді як його пропуск тягне встановлені законом правові наслідки. Причина пропуску строку може бути визнана поважною лише за умови, що вона є об'єктивною, непереборною, не залежить від волі особи та підтверджена належними і допустимими доказами.

Оцінка поважності причин пропуску строку належить до дискреційних повноважень суду і здійснюється з урахуванням конкретних обставин справи та поданих доказів; поновленню підлягають лише ті строки, які пропущені з дійсно поважних і належно доведених причин.

Саме по собі посилання на організаційні труднощі, втрату документів без належного підтвердження чи загальні обставини, зокрема запровадження воєнного стану, за відсутності прямого причинного зв'язку з неможливістю своєчасного звернення до суду та без належних

доказів, не є поважною причиною і не може слугувати підставою для поновлення процесуального строку.

У цій справі позивач не довів існування обставин, які незалежно від його волі об'єктивно унеможливили звернення до суду в установлений законом строк.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 3 грудня 2025 року у справі № 560/11697/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132300571>.

1.10. Про встановлення підстав для пред'явлення позову суб'єктом владних повноважень як умови дотримання процесуального строку

У червні 2023 року заступник керівника Херсонської обласної прокуратури звернувся до суду з позовом до Державної комісії України по запасах корисних копалин, Державної служби геології та надр України, Товариства з обмеженою відповідальністю «Одеська пересувна механізована колона», в якому просив поновити строк звернення до суду й визнати протиправними та скасувати протокол, наказ і спеціальний дозвіл на користування надрами. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, залишив позов без розгляду. Суди виходили з того, що якщо оскаржувані протокол, наказ та спеціальний дозвіл на користування надрами, прийняті у 2016 році, є протиправними, то вони є такими з дня їх прийняття. Тому і підстави, що дають позивачу право на пред'явлення позовних вимог, виникли з дати прийняття оскаржуваних протоколу, наказу та дозволу. Крім того, у 2021 році рішенням Ради національної безпеки і оборони України рекомендовано Офісу Генерального прокурора разом з іншими правоохоронними органам вжити додаткових заходів щодо виявлення і розслідування фактів порушення вимог законодавства у сфері надрокористування. Відсутність доказів невідкладної реакції органів прокуратури на це рішення свідчить про неповажність причин пропуску строку позивачем. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій і направив справу для продовження розгляду до суду першої інстанції.

На відміну від загального правила, сформульованого в абзаці першому частини другої статті 122 КАС України, про те, що строк звернення до суду обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод та інтересів, для обчислення строку звернення до адміністративного суду суб'єкта владних повноважень необхідно встановити, що саме стало підставою для пред'явлення позову та коли ці підстави виникли.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 9 грудня 2024 року у справі № 420/14551/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123602585>.

1.11. Про розмежування підстав для повернення позовної заяви і залишення позову без розгляду у зв'язку з пропуском строку звернення до суду

Головне управління Державної податкової служби у Харківській області звернулося до суду з позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю «Укрхімтрейдинг», у якому просило накласти адміністративний арешт на кошти на всіх рахунках у банках та банківських установах, що обслуговують платника податків - Товариство з обмеженою відповідальністю «Укрхімтрейдинг». Окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено. Верховний Суд вказані судові рішення скасував, а справу направив на новий розгляд до суду першої інстанції. Верховний Суд вказав, що суди не розглянули питання застосування процесуальної норми, яка підлягала застосуванню, у зв'язку з чим, допустив порушення норм процесуального права. За наслідками нового розгляду окружний адміністративний суд повернув позовну заяву, визнавши неповажними причини пропуску позивачем строку звернення до суду. Апеляційний адміністративний суд залишив рішення суду першої інстанції без змін. Не погодившись з висновками судів попередніх інстанцій позивач подав касаційну скаргу у якій вказував, що суди не врахували, що він вже звертався з аналогічним позовом, але його позовну заяву було повернуто. При цьому повторне подання позову було здійснено у межах розумного строку. Крім того, позивач посилався на запровадження воєнного стану у країні, що відобразилося на роботі державного органу та призвело до пропущення строку звернення до суду. Верховний Суд оскаржувані судові рішення скасував, а справу направив до суду першої інстанції для продовження розгляду.

У випадку звернення позивача до суду з пропущенням строку позовної давності існує два можливих варіанти реагування суду при встановленні такого факту та відсутності поважних причин для поновлення строку звернення до суду.

Процедура повернення позовної заяви застосовується, коли суд першої інстанції, вирішуючи питання про відкриття провадження у справі, повертає позовну заяву особі, яка її подала, оскільки не були усунуті недоліки позовної заяви або з огляду на інші причини, передбачені процесуальним кодексом, зокрема пропущення встановленого строку звернення до суду та відсутність поважних причин для його поновлення. Закінчення розгляду справи у формі залишення позову без розгляду передбачає, що після відкриття провадження суд, з'ясувавши наявність обставин, які перешкоджають розгляду справи, але можуть бути усунуті в майбутньому, залишає позов без розгляду. Підставою для такого залишення може бути встановлений факт пропущення строку звернення до суду без надання позивачем обґрунтованих причин для його поновлення.

У разі встановлення факту пропущення строку звернення до суду та за відсутності поважних причин для його поновлення суди повинні повернути позовну заяву, якщо такий факт встановлено при вирішенні питання про відкриття провадження у справі (провадження у справі ще не відкрито), або залишити позов без розгляду – якщо факт встановлено після відкриття провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 31 жовтня 2024 року у справі № 160/445/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122717066>.

1.12. Про наслідки звернення до адміністративного суду з позовом після закінчення строків, установлених законом

У лютому 2018 року фізична особа звернулася до суду з позовом до Міністерства оборони України, в якому просила зобов'язати відповідача відкликати офіційний документ Міністерства оборони України – подання від 17 листопада 1993 року, про що повідомити позивача. Ухвалою окружного адміністративного суду, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позовну заяву залишено без розгляду. Рішення судів мотивовані тим, що з моменту, коли позивач був ознайомлений із зазначеним вище поданням Міноборони, до моменту його звернення до суду з позовом у цій справі минуло майже 20 років. Суди виходили з того, що жодних поважних причин, які б об'єктивно унеможливили своєчасне подання ним позовної заяви відповідно до процесуального законодавства, яке діяло станом на 1993 рік, коли йому стало відомо про порушення його прав та законних інтересів, або принаймні у 1999 році, коли він отримав рішення суду в іншій справі, та продовж наступних 14 років, ним не зазначено і будь-яких доказів суду не надано. Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій і направив справу для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Звернення до адміністративного суду з позовом після закінчення строків, установлених законом, не має безумовним наслідком повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду. Так, статтею 123 КАС України передбачено, що передумовою настання відповідних наслідків для позивача є надання можливості останньому скористатися змогою подати заяву про поновлення пропущеного строку в разі її неподання або ж вказати інші причини поважності пропущеного строку, ніж ті, які були зазначені в первинній заяві про поновлення строку та визнані судом неповажними.

Крім того, аналогічні правила встановлено КАС України і при вирішенні питання щодо прийнятності апеляційних та касаційних скарг. Зазначені правила процесуального закону щодо надання можливості позивачу подати заяву про поновлення пропущеного строку або вказати інші причини поважності пропущеного строку слід застосовувати як на стадії відкриття провадження у справі, так і на стадії розгляду справи після відкриття провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 23 серпня 2022 року у справі № 826/2098/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105871403>.

II. ОБЧИСЛЕННЯ, ПОНОВЛЕННЯ ТА ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

2.1. Обчислення, поновлення та продовження строків звернення до суду першої інстанції

2.1.1. Про момент початку перебігу строку звернення до суду та умови його поновлення

У 2019 році фізична особа звернулася до суду з позовом, у якому просила визнати протиправним та скасувати рішення Харківської обласної ради від 5 липня 2007 року в частині щодо територій Нововодолазького району Харківської області. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні клопотання позивача про визнання поважними причин пропуску строку звернення до суду відмовив; адміністративний позов залишив без розгляду. У касаційній скарзі позивач посилався на те, що суди попередніх інстанцій помилково не врахували, що про порушення своїх прав він дізнався після ознайомлення з наданими Харківською обласною радою документами на його запит. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Законодавець виходить не тільки з безпосередньої обізнаності особи про факти порушення її прав, а й з об'єктивної можливості цієї особи знати про ці факти. Тобто початок перебігу строків звернення до суду починається з часу, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Для поновлення строку звернення суд має встановити наявність об'єктивно непереборних обставин, що перешкождали вчасному зверненню з адміністративним позовом, у зв'язку з чим позивач має довести суду їх наявність і непереборність із доданням відповідних доказів.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 8 лютого 2022 року у справі № 520/11623/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103128438>.

2.1.2. Про правове значення поважних причин для поновлення процесуальних строків в адміністративному провадженні

У грудні 2023 року керівник Летичівської окружної прокуратури в інтересах держави звернувся до суду з позовом до Державної служби геології та надр, Державної комісії України по запасах корисних копалин, Товариства з обмеженою відповідальністю «ФІНДЕН» про визнання протиправними та скасування державної реєстрації робіт і досліджень, пов'язаних із геологічним вивченням надр, і зобов'язання вчинити дії. Суд першої інстанції залишив позов без розгляду, визнавши неповажними підстави для поновлення строку звернення до адміністративного суду. Суд з'ясував, що твердження керівника прокуратури про те, що він дізнався про порушене право тільки після ознайомлення працівників Офісу Генерального прокурора з матеріалами, що стали підставою видачі спеціального дозволу Товариству з обмеженою відповідальністю «ФІНДЕН», 13 жовтня 2023 року, не відповідають дійсним обставинам справи. Суд першої інстанції дійшов висновку, що прокуратура з липня 2019 року була обізнана про факт отримання Товариством з обмеженою відповідальністю «ФІНДЕН» спеціального дозволу на користування надрами і про те, що такий дозвіл надано без проведення аукціону. Суд апеляційної інстанції залишив без задоволення апеляційну скаргу прокуратури на ухвалу суду першої інстанції. Прокурор зазначав, що строк звернення до суду має обчислюватися не з липня 2019 року, а з моменту, коли працівники Офісу Генерального прокурора фактично ознайомилися з матеріалами щодо дозволу – тобто у жовтні 2023 року, а прокурор не був учасником правовідносин щодо видачі дозволу, тож не міг дізнатися про порушення раніше. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Поважними причинами можуть визнаватися лише такі обставини, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення особи, що звернулася з адміністративним позовом, пов'язані з дійсно істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення процесуальних дій та підтверджені належним чином.

Чітко визначені та однакові для всіх учасників справи строки звернення до суду, здійснення інших процесуальних дій є гарантією забезпечення рівності сторін та інших учасників справи. А для цього має бути також виконано умову щодо недопустимості безпідставного та необмеженого поновлення судами пропущеного строку.

Поновленню підлягають лише пропущені з поважних причин процесуальні строки, встановлені законом або судом. У свою чергу, поважною причиною може бути обставина, яка безпосередньо унеможливує

або ускладнює можливість вчинення процесуальних дій у визначений законом або судом строк, виникла об'єктивно, незалежно від волі особи, що пропустила строк, виникла протягом строку, який встановлений законом або судом, і підтверджується належними та допустимими засобами доказування.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 13 листопада 2024 року у справі № 560/22224/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123060899>.

2.1.3. Про критерії поновлення строку звернення до суду: об'єктивні та непереборні обставини

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Національної поліції в Херсонській області про визнання протиправними та скасування наказів, поновлення на посаді, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу. Позивач подав клопотання про поновлення строку звернення до суду, обґрунтовуючи пропуск строку звернення до суду тим, що до отримання судового рішення про відсутність у його діях складу адміністративного правопорушення не мав можливості оскаржити накази, оскільки не володів належними доказами. На його думку, саме отримання постанови суду стало підставою для поновлення строку на оскарження відповідних наказів поліції. Ухвалою окружного адміністративного суду, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позовну заяву повернуто позивачу. Суди попередніх інстанцій вказали, що оскарження протоколу про притягнення до адміністративної відповідальності в суді загальної юрисдикції жодним чином не перешкоджає особі реалізувати своє право на звернення до суду з позовом, предметом спору в якому є правомірність притягнення особи до дисциплінарної відповідальності. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Строк звернення до суду, як одна зі складових гарантії «права на суд», може і має бути поновлений лише в разі наявності достатніх на те поважних причин.

Поновлення встановленого законом строку для подання позовної заяви здійснюється судом у виняткових, особливих випадках і лише за наявності обставин об'єктивного й непереборного характеру (підтверджених доказами), які істотно ускладнили або унеможливили своєчасну реалізацію права на звернення до суду з позовом.

Інакшого способу визначити, які причини належить віднести до поважних, ніж через зовнішню оцінку (кваліфікацію) змісту конкретних обставин,

хронологію та послідовність дій суб'єкта правовідносин перед зверненням до суду за захистом свого права, немає. Під таку оцінку мають потрапляти певні явища, фактори та їхня юридична природа; тривалість строку, який пропущений; те, чи могли і яким чином певні фактори завадити вчасно звернутися до суду, чи перебувають вони у причинному зв'язку з пропуском строку звернення до суду; яка була поведінка суб'єкта звернення протягом цього строку; які дії він вчиняв і чи пов'язані вони з готуванням до звернення до суду тощо.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 9 грудня 2024 року у справі № 420/28753/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119077288>.

2.1.4. Про відсутність підстав для поновлення строку звернення до суду в разі штучного створення позивачем підстав для нового обрахунку такого строку

Військова академія звернулась до суду з позовом до Особа_1 про стягнення витрат, пов'язаних з утриманням у вищому навчальному закладі. Відповідач з 16 серпня 2016 року призначений курсантом Військової академії та уклав контракт з Міністерством оборони України, який передбачав обов'язок відшкодувати витрати на утримання у разі дострокового розірвання контракту через небажання продовжувати навчання. 27 червня 2019 року відповідача відрахували з академії у зв'язку з небажанням продовжувати та зобов'язали відшкодувати витрати у сумі 371 158,74 грн. Відповідач ознайомився з розрахунком витрат того ж дня, але не сплатив кошти. Військова академія 08 березня 2023 року направила вимогу-пропозицію про відшкодування витрат, проте відповідач заборгованості з витрат на утримання у вищому навчальному закладі не сплатив.

Суд першої інстанції позов задовольнив. Суд першої інстанції виходив з того, що відповідач в добровільному порядку не відшкодував витрати, пов'язані з утриманням у вищому військовому навчальному закладі, тому їх слід стягнути в судовому порядку. Апеляційний адміністративний суд скасував це рішення і залишив позов без розгляду. Суд апеляційної інстанції встановив, що Військова академія пропустила місячний строк звернення до суду, передбачений частиною п'ятою статті 122 КАС України, оскільки про необхідність відшкодування витрат позивачу було відомо з 27 червня 2019 року, коли відповідач ознайомився з розрахунком, але позов подано лише у 2023 році.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційного суду – без змін.

Саме із відмовою відповідача добровільно відшкодувати витрати на його утримання у вищому навчальному закладі законодавець пов'язує можливість звернення навчального закладу з позовом про стягнення такого відшкодування у судовому порядку. З довідкою-розрахунком витрат, пов'язаних з утриманням у навчальному закладі, відповідач

ознайомився - 27 червня 2019 року. Водночас, у цій довідці-розрахунку вказано: «З розрахунком не згоден». Отже, після звільнення відповідача Військова академія мала здійснити розрахунок витрат, пов'язаних з його утриманням в академії, відобразити узагальнену суму відшкодування у наказі про звільнення, а також надати останньому час на добровільне відшкодування таких витрат. І лише, у разі відмови здійснити таке відшкодування у добровільному порядку, з наступного дня після спливу визначеного позивачем строку добровільного відшкодування, він міг набути право звернутися до суду з відповідним позовом.

Повторне направлення курсанту вимоги-пропозиції про відшкодування витрат на утримання у разі дострокового розірвання контракту з військовою академією майже через чотири роки від повідомлення вперше про необхідність сплати коштів не поновлює строк добровільного виконання (відшкодування курсантом витрат), є штучним створенням академією підстави для нового обрахунку місячного строку звернення до суду. Триваюча пасивна поведінка військової академії, з урахуванням наявної можливості знати про стан своїх прав, свобод та інтересів, не свідчить про наявність поважних причин пропуску строку звернення до суду. Поважними причинами пропуску строку звернення до суду визнаються лише ті обставини, які є об'єктивно непереборними та не залежать від волевиявлення сторони і пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення сторонами у справі процесуальних дій.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 вересня 2025 року у справі №580/2282/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130010906>.

2.1.5. Про поважність причин пропуску строку позовної давності прокурором при зверненні з позовом в інтересах держави

Спеціалізована антикорупційна прокуратура Генеральної прокуратури України звернулася до суду з позовом до Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної служби геології та надр України, у якому просила визнати недійсним протокольне рішення міжвідомчої робочої групи з питань надрокористування в частині погодження надання Товариству з обмеженою відповідальністю «Парі» дозволу на користування надрами з метою видобування природного газу. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, залишив без розгляду позовну заяву з підстав пропущення позивачем строку звернення до адміністративного суду без поважних причин. У касаційній скарзі позивач вказував, що суди попередніх інстанцій не врахували того факту, що позовна давність є строком подання позову

як безпосередньо особою, право якої порушене, так і тими суб'єктами, які уповноважені законом звертатися до суду з позовом в інтересах іншої особи – носія порушеного права (інтересу). Натомість суди зробили висновок про самостійність прокурора при поданні позову, взагалі не дослідивши питання щодо підстав представництва на захист інтересів держави прокурором. Велика Палата Верховного Суду залишила касаційну скаргу без задоволення, а ухвали судів попередніх інстанцій – без змін.

З урахуванням ролі прокуратури в демократичному суспільстві та необхідності дотримання справедливого балансу в питанні рівноправності сторін судового провадження звернення прокурора до адміністративного суду в порядку його представництва інтересів держави в судах не можуть тлумачитися розширено та відмінно від реалізації права на звернення до суду самого суб'єкта владних повноважень.

Підставою звернення прокурора з вимогами до адміністративного суду є порушення або загроза порушення інтересів держави у випадках, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

Обставини виявлення прокурором під час здійснення процесуального керівництва у кримінальному провадженні відповідних порушень інтересів держави, які підлягають захисту в суді, поза межами строку звернення до суду повинні враховуватися судами як поважні причини пропуску строку звернення до адміністративного суду, якщо прокурор звернувся до суду протягом шести місяців з дня виявлення таких порушень. Проте направлення прокурором листів до відповідних державних органів щодо здійснення заходів захисту інтересів держави не зупиняє та не перериває перебігу встановленого процесуальним законом шестимісячного строку звернення до суду.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 13 лютого 2019 року у справі № 826/13768/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81334171>.

2.1.6. Про безпідставність обґрунтування прокурором пропуску строку звернення до суду регулярними зверненнями до суб'єкта владних повноважень з метою витребування документів для підтвердження підстав представництва інтересів держави в суді

У червні 2023 року керівник Кропивницької окружної прокуратури звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати протиправним та скасувати протокол засідання колегії Державної комісії України по запасах корисних копалин від 22 травня 2019 року, яким апробовано запаси корисних копалин. Ухвалою окружного адміністративного суду, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов залишено без розгляду. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що прокурор звернувся з позовом до суду з пропуском тримісячного строку і не навів поважних причин пропуску такого строку, оскільки про наявність підстав для звернення з позовом у цій справі йому було відомо щонайменше в 2021 році. Прокурор обґрунтовував причини пропуску звернення до суду тим, що неодноразово звертався до відповідача із запитом, на які останній надавав неповну інформацію, і лише в квітні 2023 року, після отримання відповіді від Держгеонадра, прокурору стало відомо про наявність порушень з боку відповідача під час прийняття протоколу та про наявність підстав для звернення до суду з позовом в інтересах держави. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Регулярні звернення прокурора з метою витребування ним документів для підтвердження підстав представництва інтересів держави в суді не можуть слугувати механізмом продовження встановлених законом строків звернення до суду з адміністративним позовом, оскільки це призведе до постійного збереження стану невизначеності в публічно-правових відносинах, порушення стабільності в діяльності суб'єктів владних повноважень щодо виконання ними своїх функцій.

Дата отримання прокурором від Держгеонадра відповіді на запит не змінює моменту, з якого прокурор знав або повинен був дізнатися про наявність порушених інтересів держави, а лише свідчить про час, коли він почав вчиняти активні дії з реалізації своїх повноважень щодо звернення до суду з позовом в інтересах держави, і ця подія не пов'язується з початком перебігу строку звернення до суду в спірних правовідносинах.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 13 лютого 2024 року у справі № 340/3868/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116964876>.

2.1.7. Про особливості обчислення строку звернення до адміністративного суду при оскарженні нормативно-правових актів

Товариство з обмеженою відповідальністю «Черкаська будівельно-торгова компанія» звернулося до Соснівського районного суду м. Черкаси з позовом до Черкаської міської ради, в якому просило визнати нечинним, таким,

що не набрало чинності, рішення Черкаської міської ради від 22 січня 2015 року «Про затвердження Положень та ставок місцевих податків і зборів на території міста Черкаси». Позовні вимоги обґрунтовані тим, оскаржене рішення не було опубліковане у встановлений законом спосіб, а тому позивач вважає його таким, що не вступило в законну силу та, як наслідок, є нечинним. Ухвалою суду першої інстанції, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов залишено без розгляду. Залишаючи позов без розгляду, суди виходили з того, що позивач, звернувшись у липні 2017 року до суду з позовом про скасування рішення, пропустив шестимісячний строк звернення до суду, визначений частиною другою статті 99 КАС України, без поважних на те причин. Позивач був обізнаний про існування рішення у 2015 році, оскільки саме в цьому періоді його застосовував при самостійному обчисленні, декларуванні та сплаті податків до місцевого бюджету. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій і направив справу на продовження розгляду до суду першої інстанції.

За умови перебування особи в правовідносинах, що регулюються нормативно-правовим актом, який оскаржується до адміністративного суду, строк звернення до адміністративного суду з позовом не може обмежуватися шістьма місяцями, передбаченими частиною другою статті 99 КАС України. У разі оскарження нормативно-правового акта строк такого оскарження буде вимірюватися всім періодом чинності цього нормативно-правового акта.

Детальніше з текстом постанови об'єднаної палати КАС ВС від 13 березня 2019 року у справі №712/8985/17 можна ознайомитися за посиланням-<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80457637>.

2.1.8. Про вирішення питання про поновлення процесуальних строків у період дії воєнного стану

Головне управління Державної податкової служби у Вінницькій області звернулося до Верховного Суду з касаційною скаргою у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Спредом» до Головного управління Державної податкової служби у Вінницькій області про визнання протиправними та скасування податкового повідомлення-рішення. Одночасно з касаційною скаргою відповідачем заявлено клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження. Верховний Суд оцінивши наведені скаржником обставини та обґрунтування причин пропуску строку, визнав їх неповажними та надав скаржнику час повідомити суд про інші поважні причини пропуску строку на касаційне оскарження. Однак у повторному клопотанні про поновлення строку на касаційне оскарження відповідач описує

обставини попереднього звернення із касаційною скаргою, які були визнані неповажними. Верховний Суд відмовив у задоволенні клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження, визнавши зазначені в ньому причини пропуску строку неповажними та відмовив у відкритті касаційного провадження.

Невиконання вимог процесуального закону щодо належного оформлення касаційної скарги та, як наслідок, повернення заявнику касаційної скарги не належать до об'єктивних обставин особливого і непереборного характеру, які можуть зумовити перегляд остаточного й обов'язкового судового рішення після закінчення строку його касаційного оскарження, а отже, не свідчать про наявність поважних підстав для поновлення цього строку.

Питання про поновлення строку на касаційне оскарження судових рішень у випадку його пропуску з причин, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується в кожному конкретному випадку, виходячи з доводів, наведених у заяві про поновлення такого строку. Однак сам лише факт запровадження воєнного стану не може бути підставою для поновлення строку на касаційне оскарження судових рішень у всіх абсолютно випадках, тим більше якщо пропуск цього строку відбувся ще до запровадження воєнного стану.

Скаржник у заяві про поновлення строку на касаційне оскарження судових рішень має обґрунтувати, яким чином запровадження воєнного стану в Україні вплинуло на пропуск строку на касаційне оскарження судових рішень у цій справі.

Детальніше з текстом ухвали КАС ВС від 18 травня 2022 року у справі № 802/592/17-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104361501>.

2.1.9. Про умови визнання запровадження воєнного стану в Україні поважною підставою для поновлення процесуального строку

У жовтні 2023 року фізична особа звернулася до суду з позовом до військової частини про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії. Суд першої інстанції позов задовольнив. Не погодившись із рішенням суду першої інстанції, військова частина подала апеляційну скаргу з клопотанням про поновлення строку на апеляційне оскарження, проте суд апеляційної інстанції відмовив у задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження та постановив ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, надавши скаржнику строк для подання заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження із зазначенням інших поважних причин пропуску цього строку. На виконання вимог указаної ухвали

військова частина подала до суду апеляційної інстанції додаткові пояснення у справі з клопотанням про поновлення строку на апеляційне оскарження та платіжною інструкцією. Суд апеляційної інстанції ухвалою відмовив у задоволенні клопотання військової частини про поновлення строку на апеляційне оскарження та у відкритті апеляційного провадження. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а ухвалу суду апеляційної інстанції – без змін.

Оцінюючи поважність причин пропущення процесуального строку з підстави введення воєнного стану в Україні, додатково необхідно брати до уваги, зокрема: територіальне місцезнаходження суду та порядок його функціонування; місце проживання / місцезнаходження скаржника; ведення на відповідній території бойових дій або розташування в безпосередній близькості до такої території; посилення ракетних обстрілів у відповідний проміжок часу, що об'єктивно створювало реальну небезпеку для життя учасників процесу; тривалість самого процесуального строку та часу, який минув із дати закінчення процесуального строку; наявність чи відсутність обставин, які об'єктивно перешкоджали конкретній особі реалізувати своє право (повноваження) у межах визначеного процесуального строку; поведінку особи, яка звертається з відповідною заявою / клопотанням, зокрема чи вживала особа розумних заходів для того, щоб реалізувати своє право (повноваження) в межах процесуального строку та якнайшвидше після його закінчення (у разі наявності поважних причин його пропуску); інші доречні обставини. Таким чином, сам лише факт запровадження воєнного стану не може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження судових рішень в усіх абсолютно випадках.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 8 серпня 2024 року у справі № 440/15583/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120900045>.

2.1.10. Про поновлення строку звернення до суду для осіб, мобілізованих на військову службу

У січні 2024 року фізична особа звернулася до суду з позовом, у якому просила визнати протиправним та скасувати рішення Головного управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області про відмову в призначенні їй дострокової пенсії за віком. Суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, повернув позовну заяву позивачу без розгляду через пропуск строку для звернення до суду. Ухвалюючи таке рішення, суди виходили з того, що проходження позивачем військової служби не може вважатися поважною причиною пропуску строку звернення до суду, адже така обставина виникла значно пізніше за початок перебігу строку для звернення до суду.

Крім того, суди зважали на те, що позивач у липні 2022 року звернувся до пенсійного органу із заявою про призначення пенсії, а отже й мав об'єктивну можливість звернутися з позовом до суду, а військова частина позивача знаходиться в зоні, що не є територією бойових дій. У касаційній скарзі позивач зазначив, що суди протиправно не врахували, що він ветеран війни, учасник бойових дій та у зв'язку з військовою агресією рф з 16 березня 2022 року мобілізований до лав Збройних Сил України для виконання свого конституційного обов'язку із захисту суверенітету і незалежності України. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій, а справу направив до суду першої інстанції для продовження розгляду.

Проходження військової служби особою, призваною під час мобілізації до Збройних Сил України, може бути підставою для поновлення строку звернення до суду з кількох причин, пов'язаних з особливим статусом військовослужбовців та характером їхньої служби:

- 1) обмеження доступу до правової допомоги: під час служби військовослужбовці можуть перебувати у віддалених, в тому числі й небезпечних, місцях, де відсутній доступ до адвокатів чи інших правових ресурсів, що обмежує можливість своєчасного звернення до суду;
- 2) виконання обов'язків служби: військовослужбовці, особливо в умовах воєнного стану, часто перебувають у стані, коли фізично або психологічно неможливо займатися приватними справами, зокрема ініціювати судові спори;
- 3) фактор часу: участь військовослужбовця в довготривалих операціях, навчаннях або відрядженнях може унеможливити дотримання визначеного процесуальним законом строку для звернення до суду;
- 4) повага до особливого статусу військовослужбовців: з огляду на виконання військовослужбовцями важливої функції із захисту держави законодавство та судова практика мають враховувати обставини, пов'язані з проходженням військової служби, як вагому підставу для поновлення строку;
- 5) обов'язок держави забезпечувати реалізацію принципу рівного доступу до правосуддя: проходження військової служби може суттєво ускладнити реалізацію особами цього права, а отже, з метою належного забезпечення зазначеного принципу, може визнаватися об'єктивною причиною пропуску процесуального строку.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 29 листопада 2024 року у справі № 120/359/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123410430>.

2.1.11. Про мобілізацію як поважну причину для поновлення процесуальних строків

Позивач звернувся до суду з позовом до Ужгородської міської ради у якому просив скасувати рішення міськради, яким відмовлено у наданні йому, як учаснику бойових дій, дозволу на підготовку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель та споруд з підстав знаходження земельної ділянки в охоронній зоні кладовища. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позовну заяву залишив без розгляду у зв'язку з пропуском позивачем строку звернення до адміністративного суду. Обґрунтовуючи поважність причини пропуску строку звернення до суду, позивач у касаційній скарзі, вказав, що з 25 лютого 2022 року він був мобілізований до Збройних Сил України. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

Реалізація позивачем права на звернення до суду з позовною заявою в рамках строку звернення до суду залежить виключно від нього самого, а не від дій чи бездіяльності відповідача, формування судової практики чи інших причин. При цьому, не реалізація цього права зумовлена власною пасивною поведінкою позивача.

Посилання позивача на одну з причин неможливості звернення до суду, що він був мобілізований, не може бути визнано поважною причиною, оскільки не містить відомостей про те, що позивач виконував бойові завдання у зоні бойових дій та про те, що особисто не перебуває у зоні постійної дислокації, а знаходився у зоні бойових дій. Сам факт мобілізації, без обґрунтування неможливості звернення до суду саме позивачем у встановлені строки, у зв'язку із перебуванням на службі, не може безумовно вважатись поважною причиною для поновлення цих строків.

Позивач не навів обґрунтованих підстав для поновлення строку звернення до адміністративного суду, які б свідчили про поважність причин пропуску такого строку. За таких обставин, суди попередніх інстанцій обґрунтовано дійшли висновку про залишення позовної заяви без розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 квітня 2025 року у справі № 260/651/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126453406>.

2.1.12. Про мету продовження процесуального строку, встановленого судом

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Міністерства оборони України про визнання протиправним та скасування пункту протоколу засідання комісії Міністерства оборони України з розгляду питань, пов'язаних із призначенням і виплатою одноразової грошової допомоги та компенсаційних сум. Суд першої інстанції позов задовольнив частково. Ухвалою апеляційного адміністративного суду апеляційну скаргу відповідача залишено без руху, а надалі відмовлено в задоволенні клопотання про продовження строку на усунення недоліків апеляційної скарги та повернуто скаргнику. Суд апеляційної інстанції вказав, що відсутні підстави вважати, що скаргник мав будь-які перешкоди, пов'язані зі сплатою судового збору. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу та скасував ухвалу суду апеляційної інстанції.

Метою продовження процесуального строку, встановленого судом, є сприяння особі в реалізації процесуального права та/або виконанні процесуального обов'язку. Доцільність продовження процесуального строку обумовлюється рівнем імовірності, наскільки таке продовження буде ефективним у контексті не тільки реалізації особою процесуального права та/або виконання процесуального обов'язку, а й правової визначеності учасників матеріально-правових відносин, спір між якими вирішується із застосуванням процесуальних засобів.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 16 лютого 2022 року у справі № 620/2968/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103402160>.

2.1.13. Про дотримання принципу рівності сторін та порядку продовження процесуальних строків при перегляді судових рішень

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Військової академії про визнання протиправною бездіяльністю відносно проведення компенсації втрати частини доходу – індексації грошового забезпечення. Суди попередніх інстанцій позов задовольнили. Відповідач подав касаційну скаргу, яку ухвалою Верховного Суду залишено без руху з наданням строку на усунення недоліків касаційної скарги. В межах установленого в ухвалі строку скаргник звернувся з клопотанням про продовження строку для усунення недоліків терміном на двадцять днів. Верховний Суд частково задовольнив вказане клопотання, дійшовши висновку про можливість продовження процесуального строку, встановленого судом для усунення недоліків, строком десять днів.

Перегляд судових рішень кореспондується з обов'язком дотримуватися процесуального законодавства щодо порядку, строків і умов реалізації цього права. Такі процесуальні обов'язки для всіх учасників судового процесу є однаковими, що забезпечує принцип рівності сторін. Продовження процесуального строку, встановленого судом, передбачає надання нового строку на вчинення тієї процесуальної дії, яка не була з поважних причин вчинена у первісно встановлений строк.

Детальніше з текстом ухвали КАС ВС від 19 листопада 2024 року у справі № 420/1511/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123151720>.

2.2. Обчислення, поновлення та продовження строків звернення до судів апеляційної та касаційної інстанцій

2.2.1. Про необхідність встановлення судом достатнього і розумного строку для усунення недоліків апеляційної скарги

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Подільського відділу державної виконавчої служби у м. Києві Центрального міжрегіонального управління юстиції, у якому просила визнати протиправною та скасувати постанову державного виконавця про стягнення виконавчого збору. Рішенням окружного адміністративного суду позов задоволено частково. Апеляційний адміністративний суд відмовив у відкритті апеляційного провадження. Касаційна скарга обґрунтована тим, що державний виконавець виконав вимоги суду, викладені в ухвалі про залишення апеляційної скарги без руху, та направив до суду оригінал апеляційної скарги разом із доданими до неї матеріалами та копії апеляційних скарг відповідно до кількості учасників справи. Водночас апеляційний суд, встановлюючи в ухвалі про залишення апеляційної скарги без руху триденний термін для усунення недоліків, не встановив граничний строк – десять днів для усунення недоліків і порушив вимоги щодо розумності строку. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу суду апеляційної інстанції та направив справу для продовження розгляду до апеляційного суду.

Встановлений судом строк повинен бути достатнім і розумним для вчинення процесуальної дії, тобто бути реальним для виконання вимог суду. Прийняття судом процесуального рішення у вигляді ухвали про залишення апеляційної скарги без руху має відповідати поставленій меті – прийняттю до розгляду апеляційної скарги, яка відповідає вимогам Кодексу адміністративного судочинства України. Звідси випливає, що апелянт повинен мати достатньо часу для усунення виявлених судом недоліків апеляційної скарги.

Не заперечуючи дискрецію адміністративного суду щодо встановлення строку для усунення недоліків апеляційної скарги, процесуальний закон надає можливість суду встановлювати десятиденний строк для усунення недоліків, який у розумінні законодавця є достатнім для вчинення відповідної процесуальної дії.

Застосовуючи процесуальні норми, суд повинен керуватися принципом розумності, відповідно до якого застосування цих норм має бути спрямованим на досягнення легітимної мети, уникаючи надмірного формалізму, що може порушувати право особи на доступ до суду.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 14 лютого 2024 року у справі № 640/9013/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116993660>.

2.2.2. Про можливість продовження судом строку на усунення недоліків апеляційної скарги

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Національної поліції в Київській області про визнання протиправною відмови та зобов'язання вчинити певні дії. Суд першої інстанції задовольнив позов. Відповідач подав апеляційну скаргу, яку апеляційний адміністративний суд залишив без руху через несплату судового збору, а також відсутність доказів надсилання копії апеляційної скарги та копій доданих матеріалів іншим учасникам справи. Суд апеляційної інстанції залишив без задоволення клопотання відповідача про продовження строку на усунення недоліків і повернув апеляційну скаргу, оскільки у строк, визначений судом скажником, не було усунуто недоліків апеляційної скарги. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу суду апеляційної інстанції та направив справу для продовження розгляду до апеляційного суду.

Положення КАС України не встановлюють обмежень щодо можливості продовження судом раніше встановленого ним процесуального строку на усунення недоліків апеляційної скарги лише в межах десяти днів з дня вручення ухвали про залишення апеляційної скарги без руху в разі, якщо відповідну заяву про продовження процесуального строку подано учасником справи до закінчення процесуального строку, раніше встановленого цим судом, чи з власної ініціативи суду за тих же умов.

Продовженням строку є надання нового строку на вчинення процесуальної дії, яка не була вчинена у встановлений судом строк.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 8 жовтня 2024 року у справі № 320/5804/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122163732>.

2.2.3. Про особливості встановлення апеляційним судом дати отримання судового рішення під час розгляду питання щодо поновлення строків на апеляційне оскарження

Товариство з обмеженою відповідальністю «Компанія «Газенергопостач» звернулося до суду з позовом до Головного управління ДПС у Сумській області, Державної податкової служби України про визнання протиправним та скасування рішення про відмову в реєстрації податкової накладної та зобов'язання вчинити дії. Суд першої інстанції рішенням позов задовольнив. Апеляційний адміністративний суд ухвалою апеляційну скаргу залишив без руху, а в подальшому відмовив у відкритті апеляційного провадження. Суд апеляційної інстанції виходив із того, що апеляційну скаргу подано з пропуском строку на апеляційне оскарження, а скаргником не подано заяву про поновлення такого строку.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу суду апеляційної інстанції та направив справу до цього ж суду для продовження розгляду.

Відповідно до статті 295 КАС України апеляційна скарга на рішення суду подається протягом тридцяти днів з дня складення повного судового рішення або з дня його вручення учаснику справи. Якщо судове рішення надіслано до електронного кабінету пізніше 17 години, судове рішення вважається врученим у робочий день, наступний за днем його відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про його доставлення {частина шоста статті 251 в редакції Закону № 3200-IX від 29 червня 2023 року}.

Отже, визначальним для обчислення строку апеляційного оскарження є дата вручення судового рішення. Перебіг строку починається з наступного дня після вручення рішення, а якщо останній день строку припадає на вихідний, він переноситься на перший робочий день.

У цій справі суд апеляційної інстанції неправильно визначив дату вручення рішення суду першої інстанції та, відповідно, помилково обчислив строк апеляційного оскарження, дійшовши передчасного висновку про його пропуск.

Оскільки апеляційну скаргу було подано в межах встановленого процесуального строку, підстави для залишення її без руху та відмови у відкритті апеляційного провадження були відсутні.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 6 лютого 2025 року у справі № 480/12684/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124983809>.

Сіньцзян Комм'юнікейшнз Констракшн Груп Ко., ЛТД. (Китайська Народна Республіка), що діє через своє постійне представництво в Україні, звернулося до суду з позовом до Головного управління ДПС у м. Києві про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень. Суд першої інстанції позов задовольнив. Податковий орган подав апеляційну скаргу з пропуском строку та клопотав про його поновлення, посилаючись на те, що фактично отримав рішення пізніше та подав скаргу без зволікань після ознайомлення з ним. Апеляційний адміністративний суд відмовив у поновленні строку та відкритті апеляційного провадження, вважаючи причини пропуску неповажними, оскільки рішення було доставлено до електронного кабінету раніше, ніж зазначав скажчик. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу апеляційного суду та направив справу для продовження розгляду.

Доставлення рішення до електронного кабінету є важливим юридичним фактом, але не є абсолютною та єдиною підставою для відліку процесуального строку без оцінки реальних обставин. Подання апеляційної скарги протягом розумного строку після фактичного отримання судового рішення, без невиправданих зволікань, може свідчити про поважність причин пропуску строку на апеляційне оскарження. Надмірний формалізм у застосуванні процесуальних норм, без урахування поведінки сторони та реальних обставин отримання рішення, є неприпустимим і може порушувати право на доступ до суду.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 28 серпня 2025 року у справі № 320/15127/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129819042>.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Аквамінерал» звернулося до суду з позовом до Державної служби геології та надр України про визнання протиправним наказу та зобов'язання вчинити дії. Рішенням окружного адміністративного суду позов задоволено повністю. Не погоджуючись із зазначеним судовим рішенням, відповідач 2 вересня 2020 року засобами поштового зв'язку подав апеляційну скаргу. Ухвалою апеляційного адміністративного суду відмовлено у відкритті апеляційного провадження. Суд апеляційної інстанції встановив, що копію оскаржуваного судового рішення було надіслано судом на офіційну електронну адресу відповідача та доставлено йому 6 липня 2020 року. Таким чином, строк апеляційного оскарження судового рішення закінчився 5 серпня 2020 року. Скажчик зазначив, що до дня початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи надсилання процесуальних та інших документів здійснюється в паперовій формі. Оскаржуване судове рішення в паперовій формі відповідач отримав 3 серпня 2020 року, а отже він має право на поновлення строку апеляційного оскарження. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу суду апеляційної інстанції, а справу направив до цього ж суду для продовження розгляду.

Правила спрямування копій судових рішень було визначено у статті 167 КАС України (в редакції до 15 грудня 2017 року), якою унормовано, що копія судового рішення надсилається безпосередньо рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Таким чином, надіслання копії судового рішення відбулося не у встановлений процесуальним законодавством спосіб. Крім того, відповідач як суб'єкт владних повноважень вимоги щодо надіслання на його електронну адресу копій прийнятих судових рішень не заявляв.

Вирішуючи питання про поновлення строків на апеляційне оскарження, необхідно виходити з дати отримання судового рішення, надісланого в порядку та у спосіб, що встановлені законодавством та орієнтуватися на дату отримання судового рішення в паперовій формі рекомендованим листом із повідомленням про вручення.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 28 січня 2021 року у справі № 260/1888/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94511744>.

2.2.4. Про визначення поважних причин пропуску строку апеляційного оскарження

Прокурор в інтересах держави в особі Жовтоводської об'єднаної державної податкової інспекції звернувся до суду з позовом до фізичної особи-підприємця про стягнення заборгованості. Окружний адміністративний суд задовольнив позов та стягнув заборгованість. Згодом суд першої інстанції задовольнив заяву відповідача про розстрочення виконання рішення. Апеляційний адміністративний суд залишив апеляційну скаргу податкового органу на ухвалу суду першої інстанції без руху у зв'язку з пропуском строку на апеляційне оскарження, а надалі відмовив у поновленні строку та відкритті апеляційного провадження, вважаючи, що ухвалу суду першої інстанції було належним чином доставлено до електронного кабінету скаржника. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу апеляційного суду та направив справу для продовження розгляду.

У разі заперечення стороною факту отримання судового рішення через підсистему «Електронний суд» суд апеляційної інстанції зобов'язаний перевірити ці доводи шляхом дослідження даних електронної справи (АСДС). Відсутність доказів доставки рішення до електронного кабінету учасника справи виключає можливість вважати таке рішення належним чином врученим і є підставою для визнання поважними причин пропуску строку на апеляційне оскарження.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 18 вересня 2025 року у справі № 2а-8212/10/0470 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130328664>.

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби у Волинській області у м. Києві про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення. Рішенням суду першої інстанції позов задоволено частково. У липні 2021 року відповідач вперше подав апеляційну скаргу на це рішення, яка була залишена без руху з наданням строку для усунення недоліків апеляційної скарги шляхом подання до суду апеляційної інстанції оригіналу документа про сплату судового збору. Ухвалою від 24 вересня 2021 року апеляційну скаргу повернуто скаргнику у зв'язку з неусуненням недоліків апеляційної скарги. Відповідач звернувся до суду апеляційної інстанції повторно 26 жовтня 2021 року з апеляційною скаргою. Ухвалою апеляційного адміністративного суду відмовлено у відкритті апеляційного провадження. Відмова обґрунтована тим, що підстави, наведені заявником апеляційної скарги для поновлення строку апеляційного оскарження, визнано неповажними. Крім цього, інші зазначені відповідачем обставини для поновлення строку на апеляційне оскарження не свідчать про наявність обставин, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення особи та пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення процесуальних дій. Верховний Суд відмовив у відкритті касаційного провадження, оскільки суд апеляційної інстанції дотримався норм процесуального права, правильне їх застосування є очевидним.

Тільки наявність об'єктивних перешкод для своєчасної реалізації прав щодо оскарження судового рішення в апеляційному порядку у строк, встановлений процесуальним законом, може бути підставою для висновку про пропуск строку апеляційного оскарження з поважних причин. Поважними підставами пропуску строку на апеляційне оскарження можуть бути визнані лише такі обставини, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення особи та пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення процесуальних дій, які повинні бути підтверджені належними доказами.

Детальніше з текстом ухвали КАС ВС від 29 грудня 2021 року у справі № 140/2924/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102391371>.

2.2.5. Про врахування обставин і дій особи при визначенні поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження

Товариство з обмеженою відповідальністю «ВАМБ ГРУБ» звернулося до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби у Рівненській області, Державної податкової служби України, у якому просило визнати протиправними та скасувати рішення, зобов'язати зареєструвати податкову

накладну. Суд першої інстанції задовольнив позов. Відповідач подав апеляційну скаргу, яку апеляційний адміністративний суд залишив без руху через несплату судового збору, згодом її було повернуто скаржнику. Податковий орган ще двічі звертався до суду з апеляційними скаргами, але суд залишав їх без руху у зв'язку з їх невідповідністю вимогам статті 296 КАС України в частині дотримання строку на апеляційне оскарження та сплати судового збору. Податковий орган подав заяву про поновлення строку, посилаючись на відсутність фінансування, але суд визнав ці причини неповажними та відмовив у відкритті апеляційного провадження. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

Норми КАС України не містять вичерпного переліку підстав, які вважаються поважними для вирішення питання про поновлення пропущеного процесуального строку. Такі причини визначаються в кожному конкретному випадку з урахуванням обставин у справі.

Отже, процесуальний строк звернення до суду покликаний забезпечувати принцип правової визначеності і є гарантією захисту прав сторін спору. Вирішуючи питання про поновлення процесуального строку, зокрема на апеляційне оскарження, суди повинні надавати оцінку причинам, що зумовили пропуск строку.

Сам по собі факт повернення вчасно поданої вперше апеляційної скарги не є поважною причиною пропуску строку, тому при вирішенні питання про поважність наведених скаржником причин суд має враховувати й ті обставини, які стали підставою для повернення попередньо поданої апеляційної скарги, а також період часу, що сплинув з моменту, коли особа дізналася про відповідне рішення суду, яким чином діяла ця особа протягом зазначеного часу. Суди мають враховувати, чи вчинялись особою, яка має намір подати апеляційну скаргу, усі можливі та залежні від неї дії в розумні строки, без невиправданих зволікань, з метою виконання процесуального обов'язку щодо дотримання строку на апеляційне оскарження судових рішень.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 6 грудня 2024 року у справі № 460/65/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123584161>.

2.2.6. Про умови поновлення строку на апеляційне оскарження в разі повторного подання апеляційної скарги

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Донецькій області про визнання протиправним і скасування рішення про відмову в перерахунку пенсії. Рішенням суду першої інстанції позов

задоволено. Відповідач подав апеляційну скаргу в межах встановленого строку, але суд апеляційної інстанції залишив її без руху через несплату судового збору. У визначений судом строк недоліки скарги не було усунуто, тому апеляційну скаргу повернуто скаржнику. Відповідач надіслав до суду докази сплати судового збору та повторно подав апеляційну скаргу разом із клопотаннями про поновлення строку апеляційного оскарження, посилаючись на затримку фінансування як на поважну причину пропуску строку. Суд апеляційної інстанції відкрив апеляційне провадження, поновивши строк на апеляційне оскарження, однак в ухвалі про відкриття провадження не зазначив жодних мотивів та обґрунтувань щодо наявності підстав для поновлення строку. Позивач подав касаційну скаргу, вважаючи, що суд апеляційної інстанції безпідставно поновив відповідачу строк апеляційного оскарження. Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, скасував постанову апеляційного адміністративного суду, а справу направив на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Строк на апеляційне оскарження в разі повторного подання апеляційної скарги може бути поновлено у випадку дотримання одночасно таких умов:

- первісне звернення до суду апеляційної інстанції з апеляційною скаргою відбулось у межах передбаченого процесуальним законом строку на апеляційне оскарження;
- повторне подання апеляційної скарги відбулося в межах строку апеляційного оскарження, встановленого процесуальним законом, або впродовж розумного строку після отримання копії відповідної ухвали суду про повернення первісної скарги, без невиправданих затримок і зайвих зволікань;
- скаржник продемонстрував добросовісне ставлення до реалізації ним права на апеляційне оскарження і вжив усіх можливих та залежних від нього заходів з метою усунення недоліків апеляційної скарги, які стали підставою для повернення вперше поданої апеляційної скарги, і такі недоліки фактично усунуті станом на момент повторного звернення з апеляційною скаргою;
- доведено, що повернення попередньо поданих апеляційних скарг відбулося з причин, які не залежали від особи, що оскаржує судові рішення, і які обумовлені наявністю об'єктивних та непереборних обставин, що унеможливили або значно утруднили можливість своєчасного звернення до суду апеляційної інстанції, і не могли бути усунуті скаржником;
- наявність таких обставин підтверджено належними й допустимими доказами.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 24 липня 2023 року у справі № 200/3692/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112382759>.

2.2.7. Про обчислення строку на апеляційне оскарження в разі відсутності під час проголошення судового рішення

Фізична особа звернулася з позовом до Львівської митниці Державної фіскальної служби, у якому просила визнати протиправними дії в. о. заступника начальника митниці в частині ухвалення постанови у справі про порушення митних правил; визнати протиправною та скасувати постанову у справі про порушення митних правил, якою громадянина Німеччини (позивача) визнано винним у вчиненні порушення митних правил, передбаченого частиною третьою статті 481 Митного кодексу України, і накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу. Районний суд 10 січня 2019 року прийняв рішення, яким у задоволенні позову відмовив. Суд апеляційної інстанції, встановивши, що апеляційна скарга подана з пропуском десятиденного строку, постановив ухвалу, якою залишив апеляційну скаргу позивача без руху, надавши йому строк для можливості вказати поважні підстави пропуску зазначеного строку. Суд апеляційної інстанції постановив ухвалу, якою вдруге визнав указані в заяві підстави для поновлення пропущеного строку неповажними і відмовив у відкритті апеляційного провадження. Позивач зазначив, що безпосередньої участі або участі через свого законного представника у розгляді справи не брав і не був присутній під час проголошення рішення у справі 10 січня 2019 року, а повний текст рішення отримав 24 січня 2019 року, після чого 1 лютого 2019 року в межах десятиденного строку, встановленого частиною четвертою статті 286 КАС України, оскаржив це рішення в апеляційному порядку. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу суду апеляційної інстанції, а справу направив для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Стаття 286 КАС України є спеціальною нормою процесуального закону, що визначає особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності та частина четверта якої встановлює спеціальні стосовно до статті 295 КАС України строк на апеляційне оскарження (протягом десяти днів) і порядок обчислення цього строку (з дня проголошення судового рішення).

Водночас статтею 286 КАС України не обмежено повноваження суду апеляційної інстанції щодо поновлення строку на апеляційне оскарження в порядку частини третьої статті 295 КАС України, і, на відміну від правил, установлених статтею 270 КАС України, передбачений статтею 286 КАС України строк на апеляційне оскарження не є преклюзивним.

Застосування порядку обчислення строку на апеляційне оскарження з моменту проголошення рішення суду, якщо позивач не був присутній під час проголошення судового рішення та про прийняте судове рішення дізнався лише після його отримання, є порушенням прав позивача на апеляційне оскарження.

Детальніше з текстом постанови об'єднаної палати КАС ВС від 22 листопада 2019 року у справі №461/5908/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85836083>.

2.2.8. Про початок перебігу строку на апеляційне оскарження в разі доставлення судового рішення до електронного кабінету

Товариство з обмеженою відповідальністю «Промтекссервіс» звернулося до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби у Волинській області, Державної податкової служби України про визнання протиправними та скасування рішень, зобов'язання вчинити дії. Окружний адміністративний суд задовольнив позов платника. Апеляційний адміністративний суд залишив без руху апеляційну скаргу контролюючого органу з огляду на пропуск установленого процесуальним законом строку на подання апеляційної скарги. Згодом апеляційний суд відмовив у поновленні строку апеляційного оскарження, вважаючи неповажними підстави для поновлення строку, зазначивши, що строк на апеляційне оскарження розпочався не з дати фактичного отримання, а з моменту доставлення судового рішення до електронного кабінету. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а ухвалу суду апеляційної інстанції – без змін.

Початком строку для подання апеляційної скарги є момент доставлення судового рішення до електронного кабінету, а не дата фактичного отримання документа. Дата реєстрації кореспонденції не є доказом дати отримання судового рішення і не може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 8 серпня 2024 року у справі № 140/9164/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120925867>.

2.2.9. Про початок перебігу строку апеляційного оскарження для осіб, які не брали участі в справі

Товариство з обмеженою відповідальністю «Укрдонінвест» звернулося до суду з позовом до Фонду державного майна України про визнання протиправними дій та скасування наказу про недопущення позивача до участі в конкурсі за принципом

аукціону з продажу пакета акцій. Суд першої інстанції позов задовольнив. Приватне акціонерне товариство «Центренерго», яке не було учасником справи, подало апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції. Суд апеляційної інстанції визнав неповажними причини пропуску строку на подання апеляційної скарги та відмовив ПАТ «Центренерго» у відкритті апеляційного провадження. Ухвалюючи таке рішення, суд виходив з того, що апелянт не усунув недоліків скарги, не надав заяви із зазначенням поважних підстав чи належних доказів підтвердження поважності причин пропуску строку апеляційного оскарження рішення суду першої інстанції, хоча йому було відомо про розгляд адміністративної справи, яка могла вплинути на його права та інтереси у справі про банкрутство. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу суду апеляційної інстанції та направив справу для продовження розгляду до апеляційного суду.

Початок перебігу строку на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції особою, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, починається з наступного дня після того, як цій особі стало відомо про ухвалене рішення, яке впливає на її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, а також про його зміст. При цьому законодавець не пов'язує початок перебігу строку на апеляційне оскарження з днем, коли така особа повинна була дізнатися про ухвалення такого рішення.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 31 березня 2021 року у справі № 640/8328/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95917605>.

2.2.10. Про обчислення строку на апеляційне оскарження судового рішення у разі правонаступництва суб'єкта владних повноважень

Державне дослідне господарство «Тахтаулово» інституту свинарства ім. О. В. Квасницького Української академії аграрних наук звернулося до суду з позовом до Тахтаулівської сільської ради Полтавського району Полтавської області у якому просило скасувати рішення сільської ради про прийняття у комунальну власність нежитлового будинку та оформлення прав власності та скасування свідоцтва про право власності на нерухоме майно. Постановою Полтавського районного суду від 22 жовтня 2009 року та додатковою постановою цього ж суду від 14 березня 2016 року визнано неправомірним і скасовано рішення Тахтаулівської сільської ради від 11 липня 2008 року в частині прийняття в комунальну власність адміністративного корпусу та столової, а також визнано недійсним свідоцтво про право власності в частині реєстрації за Тахтаулівською сільською радою вказаних нежитлових приміщень. У листопаді 2024 року

Полтавська міська рада подала апеляційні скарги на зазначені вище постанови Полтавського районного суду Полтавської області. Суд апеляційної інстанції у відкрив апеляційне провадження у справі, а згодом закрити його на тій підставі, що судові рішення Полтавського районного суду не стосуються прав чи обов'язків Полтавської міської ради, яка стала правонаступником Тахтаулівської сільської ради лише у 2021 році та не зверталася до суду у цій справі із заявою про заміну сторони у справі правонаступником. Міська рада могла дізнатися про спірні обставини під час затвердження передавального акта майна сільської ради у 2021 році.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а ухвалу суду апеляційної інстанції без змін.

Річний преюдиційний строк на апеляційне оскарження судового рішення, встановлений частиною другою статті 299 КАС України, не починає свій перебіг заново та не поновлюється для правонаступника суб'єкта владних повноважень, який був стороною у справі, у зв'язку із фактом (датою) виникнення правонаступництва. Тобто, правонаступник набуває право на апеляційне оскарження судового рішення лише в межах того річного строку, який розпочався з дня складення повного тексту відповідного судового рішення для суб'єкта владних повноважень, що вибув зі складу учасників справи, і не впливає на момент звернення правонаступника з апеляційною скаргою. Обставина, коли саме правонаступник фактично дізнався про існування оскаржуваного судового рішення (якщо це сталося після спливу річного преюдиційного строку, обчисленого від дати складення повного судового рішення для суб'єкта владних повноважень, що вибув зі складу учасників справи), не є підставою для зміни порядку обчислення цього строку. Зазначене обумовлено преюдиційним характером зазначеного строку, спрямованим на забезпечення правової визначеності та остаточності судових рішень у публічно-правових спорах за участю суб'єктів владних повноважень.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 червня 2025 року у справі № 2-а-538/09 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127846625>.

2.2.11. Про обґрунтування поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження контролюючим органом через відсутність коштів на сплату судового збору

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби у м. Києві про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення. Окружний адміністративний суд адміністративний позов задовольнив повністю. У третій апеляційній скарзі

Відповідач просив поновити строк на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції, а також відстрочити сплату судового збору. Суд апеляційної інстанції двічі повертав апеляційну скаргу, оскільки контролюючий орган не усунув недоліків апеляційної скарги. Коли відповідач втретє звернувся з апеляційною скаргою, апеляційний адміністративний суд залишив без задоволення клопотання про продовження строку для усунення недоліків апеляційної скарги та поновлення строку на апеляційне оскарження, обґрунтоване відсутністю коштів для сплати судового збору на час подання відповідної скарги вперше та вдруге, і відмовив у відкритті апеляційного провадження. Верховний Суд залишив касаційну скаргу відповідача без задоволення, а ухвалу суду апеляційної інстанції – без змін.

Належними доказами поважності підстав пропуску строку на апеляційне оскарження, у зв'язку з відсутністю коштів для сплати судового збору за звернення до суду з апеляційною скаргою, є докази, які б підтверджували сукупність послідовних та регулярних дій контролюючого органу з моменту виникнення права на апеляційне оскарження, спрямованих на отримання достатнього для сплати судового збору фінансування з Державного бюджету України, які б свідчили, що відповідач дійсно бажає реалізувати своє право на апеляційне оскарження у справі в найкоротші строки.

При цьому такі дії повинні вчинятися у взаємозв'язку інтервалів часу: з моменту виникнення права на апеляційне оскарження до дати звернення з апеляційною скаргою вперше; з моменту повернення вперше поданої апеляційної скарги – до дати повторного звернення з апеляційною скаргою тощо.

Невжиття суб'єктом владних повноважень, на якого покладено обов'язок виконувати функції і завдання держави, заходів щодо своєчасного оскарження судового рішення не може вважатися поважною причиною пропуску процесуального строку для звернення до суду.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 4 березня 2021 року у справі № 826/7558/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95364230>.

2.2.12. Про граничний процесуальний строк для оскарження прокурором, суб'єктом владних повноважень судового рішення в апеляційному порядку

У грудні 2018 року Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОМАШ» звернулося до суду з позовом до Головного управління Держпраці у Дніпропетровській області про визнання протиправною та скасування постанови про накладення штрафу. Рішенням окружного адміністративного суду від 29 січня

2019 року позов задоволено повністю. Ухвалою апеляційного адміністративного суду від 2 березня 2021 року відповідачу відмовлено у відкритті апеляційного провадження, оскільки апеляційну скаргу подано поза межами присічного строку. Відповідач подав касаційну скаргу, мотивовану тим, що повний текст рішення суду першої інстанції з'явився в Єдиному державному реєстрі судових рішень лише 10 грудня 2020 року. Саме з цієї дати слід відраховувати строк на апеляційне оскарження. Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

Використана законодавцем конструкція «незалежно від поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у разі, якщо апеляційна скарга прокурора, суб'єкта владних повноважень подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення» є чіткою та не викликає множинного розуміння, а тому правила частини другої статті 299 Кодексу адміністративного судочинства України передбачають обов'язок, а не право суду, не підлягають обмеженню в застосуванні та розширеному тлумаченню.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 20 жовтня 2021 року у справі № 160/9107/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100440074>.

2.2.13. Про граничні строки апеляційного оскарження для суб'єктів владних повноважень

Товариство з обмеженою відповідальністю «Ландшафт» звернулося до суду з позовом до Головного управління Державної фіскальної служби у Дніпропетровській області, Державної фіскальної служби України про визнання протиправними та скасування рішень про відмову в реєстрації податкових накладних і зобов'язання Державної фіскальної служби України зареєструвати в Єдиному реєстрі податкових накладних податкові накладні датою їх фактичного отримання. Рішенням суду першої інстанції позовні вимоги задоволено. Ухвалою апеляційного адміністративного суду відмовлено у відкритті апеляційного провадження, оскільки відповідач звернувся з апеляційною скаргою зі спливом одного року з дня складення повного тексту оскаржуваного судового рішення. У касаційній скарзі відповідач зазначив, що про факт ухвалення судового рішення у 2019 році в цій справі дізнався під час моніторингу Єдиного державного реєстру судових рішень у серпні 2023 року, а копія рішення суду першої інстанції податковому органу не надходила. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а ухвалу суду апеляційної інстанції – без змін.

Встановлення законом граничних строків для оскарження судових рішень, зокрема для апеляційного оскарження, обумовлене необхідністю забезпечити правову визначеність у правовідносинах. Поновлення пропущеного строку на оскарження судового рішення одному з учасників справи безпосередньо впливає на правове становище іншого учасника.

При цьому законодавець, установивши винятки, виходив, зокрема, із безпосередньої обізнаності учасника справи – суб'єкта владних повноважень з наявністю відповідного судового провадження, а не з факту надіслання копії судового рішення, яким розгляд справи закінчено.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 31 січня 2024 року у справі № 160/9385/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116681194>.

2.2.14. Про умови та докази, необхідні для поновлення пропущеного строку касаційного оскарження

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Квартирно-експлуатаційного відділу м. Одеси про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії. Відповідач оскаржив до Верховного Суду ухвалені в цій справі рішення судів попередніх інстанцій, заявивши разом із касаційною скаргою клопотання про поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження. Повний текст рішення апеляційного адміністративного суду від 14 квітня 2021 року було складено того ж дня, а касаційну скаргу направлено до Верховного Суду лише 26 травня 2021 року (згідно з відтиском штампеля на конверті), тобто з пропуском встановленого строку. У клопотанні про поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження скажник зазначив, що копію оскаржуваного рішення суду апеляційної інстанції зареєстровано 27 квітня 2021 року. Верховний Суд відмовив у задоволенні клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження, визнавши зазначені в ньому причини пропуску строку неповажними.

Пропущений строк касаційного оскарження може бути поновлений судом, якщо за результатами оцінки та перевірки наведених заявником у відповідній заяві підстав пропуску такого строку суд дійде висновку про їх поважність.

Наведені заявником для обґрунтування поважності підстав пропуску строку касаційного оскарження доводи мають бути підтверджені відповідними письмовими документами або іншими доказами,

з яких достовірно вбачається існування обставин, зазначених у заяві про поновлення строку.

Дата на штампі вхідної кореспонденції державної установи не є належним доказом на підтвердження отримання такої кореспонденції і свідчить лише про реєстрацію документа, а не про його одержання.

Детальніше з текстом ухвали КАС ВС від 11 червня 2021 року у справі № 420/9639/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97598157>.

III. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У РІЗНИХ КАТЕГОРІЯХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ

3.1. Справи щодо обчислення строків звернення до суду у сфері публічних фінансів

3.1.1. Про строки звернення до адміністративного суду після досудового вирішення податкових спорів

Товариство з обмеженою відповідальністю «Холдингова компанія «УКРБУД» звернулося до суду з позовом до Головного управління ДПС у Львівській області та Державної податкової служби України про визнання протиправним та скасування рішення Комісії про відмову в реєстрації податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних, а також зобов'язання ДПС України зареєструвати цю податкову накладну за датою її первинного подання. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду,

у задоволенні заяви позивача про поновлення строку звернення до суду відмовив та повернув позовну заяву позивачу. Суди виходили з того, що позивач пропустив строк звернення до суду, а наведені причини (перебування керівника на військовій службі, ускладнення доступу до документів) не підтверджують наявності об'єктивних і непереборних перешкод для своєчасного звернення до суду, зокрема з огляду на здійснення представництва адвокатом та активну господарську діяльність товариства.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та направив справу на продовження розгляду до суду першої інстанції.

Частина друга статті 122 КАС України встановлює загальний шестимісячний строк звернення до адміністративного суду, тоді як у разі використання досудового порядку вирішення спору застосовується спеціальний строк. У податкових спорах цей строк залежить від характеру оскаржуваного рішення.

У справах про оскарження рішень контролюючих органів, які не стосуються нарахування грошових зобов'язань (зокрема, рішень про відмову в реєстрації податкової накладної), за умови використання досудового порядку оскарження, строк звернення до суду становить три місяці з дня вручення рішення за результатами розгляду скарги, а у разі неприйняття або невручення такого рішення – шість місяців з дня подання скарги. Водночас визначення початку перебігу цього строку безпосередньо пов'язане з встановленням обставин завершення процедури адміністративного оскарження, зокрема факту прийняття рішення за скаргою, дати його ухвалення та дати отримання такого рішення платником податків або факту його неприйняття у встановлені строки. Ці обставини входять до предмета доказування та підлягають обов'язковому встановленню судами, оскільки саме від них залежить правильне обчислення строку звернення до суду. Невстановлення таких обставин унеможлиблює висновок про своєчасність чи пропуск строку звернення до суду.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 13 серпня 2025 року у справі № 380/17493/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129537727>.

У вересні 2024 року Публічне акціонерне товариство «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк» звернулося до суду з позовом до Головного управління ДПС у Дніпропетровській області про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення. Окружний адміністративний суд рішенням позов задовольнив. Суд апеляційної інстанції рішення суду першої інстанції скасував, а позовну заяву залишив без розгляду. Суд апеляційної інстанції виходив із того, що позивач пропустив строк звернення до суду, не подав заяву про його поновлення та не довів поважності причин пропуску.

Верховний Суд скасував постанову апеляційного адміністративного суду та направив справу до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

Абзац перший частини другої статті 122 КАС України встановлює загальний строк звернення до адміністративного суду в публічно-правових спорах. Водночас у разі використання платником податків досудового порядку вирішення спору застосовується спеціальний строк звернення до суду.

Строки звернення до суду після застосування досудового порядку є скороченими та диференціюються залежно від характеру оскаржуваного

рішення. Зокрема, у справах щодо оскарження податкових повідомлень-рішень (тобто рішень про нарахування грошових зобов'язань) після адміністративного оскарження застосовується місячний строк звернення до суду, який обчислюється з дня, що настає за днем закінчення процедури адміністративного оскарження.

Визначальним для обчислення цього строку є встановлення дати отримання платником податків рішення за результатами розгляду його скарги. Помилкове визначення цієї дати призводить до неправильного висновку про дотримання або пропуск строку звернення до суду.

Крім того, навіть у разі встановлення факту пропуску строку, суд зобов'язаний надати позивачу можливість подати заяву про поновлення строку та обґрунтувати поважність причин його пропуску. Ненадання такої можливості свідчить про порушення норм процесуального права та обмеження права особи на доступ до суду.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 23 липня 2025 року у справі № 160/25951/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129043788>.

У серпні 2023 року Товариство з обмеженою відповідальністю «Лінен оф Десна» звернулося до суду з позовом до Головного управління ДПС у Сумській області та Державної податкової служби України про визнання протиправним і скасування рішення Комісії регіонального рівня про відмову в реєстрації податкової накладної та зобов'язання здійснити її реєстрацію.

Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позовну заяву повернув позивачу у зв'язку з пропуском строку звернення до суду та визнанням неповажними причини його пропуску. Суди виходили з того, що позивач після проходження процедури адміністративного оскарження мав звернутися до суду у тримісячний строк, однак зробив це із запізненням, а наведені обставини (воєнний стан, обстріли, відключення електроенергії, дезорганізацію роботи підприємства) не підтверджені належними доказами.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та направив справу на продовження розгляду до суду першої інстанції.

Частина друга статті 122 КАС України встановлює загальний шестимісячний строк звернення до адміністративного суду. Водночас у разі використання позивачем досудового порядку вирішення спору застосовується спеціальний скорочений строк – три місяці з дня

отримання рішення за результатами розгляду скарги (частина четверта статті 122 КАС України). Такий підхід узгоджується з усталеною судовою практикою, відповідно до якої для оскарження рішень контролюючих органів, що не пов'язані з нарахуванням грошових зобов'язань (зокрема, щодо відмови в реєстрації податкової накладної), після адміністративного оскарження застосовується саме тримісячний строк звернення до суду. Разом із тим положення статті 121 КАС України передбачають можливість поновлення пропущеного процесуального строку за наявності поважних причин. Закон не містить вичерпного переліку таких причин, тому їх оцінка здійснюється судом у кожній конкретній справі з урахуванням об'єктивності обставин, їх непереборності, тривалості пропуску строку та причинно-наслідкового зв'язку між цими обставинами і неможливістю своєчасного звернення до суду.

Суд зобов'язаний дотримуватися принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи, що передбачає необхідність повного та всебічного дослідження доводів сторони щодо причин пропуску строку, зокрема аналізу їх сукупності, хронології подій та поведінки заявника. Формальний підхід до оцінки таких доводів без належного дослідження відповідних обставин є неприпустимим.

Обставини, пов'язані з воєнним станом, збройною агресією, переboями в енергопостачанні, дезорганізацією діяльності суб'єкта господарювання, можуть визнаватися поважними причинами пропуску строку звернення до суду, однак лише за умови встановлення їх реального впливу на можливість своєчасного звернення до суду.

Невиконання судом обов'язку щодо всебічного дослідження обставин, які обґрунтовують клопотання про поновлення строку, свідчить про порушення норм процесуального права та є підставою для скасування судового рішення і направлення справи для продовження розгляду.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 14 серпня 2025 року у справі № 480/9707/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129537804>.

У листопаді 2019 року Приватне підприємство «Маріам Агро» звернулося до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби у Львівській області, Державної податкової служби України про визнання протиправними та скасування рішень про відмову в реєстрації податкової накладної і зобов'язання вчинити дії. Ухвалою окружного адміністративного суду, залишеною без змін

постановою апеляційного адміністративного суду, позовну заяву залишено без розгляду. Суди виходили з того, що підприємство пропустило тримісячний строк звернення до суду після отримання рішення контролюючого органу за результатами розгляду скарги. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Абзац перший частини другої статті 122 КАС України встановлює загальний строк звернення до адміністративного суду в публічно-правових спорах. Водночас, за умови використання позивачем досудового порядку вирішення спору у випадках, коли законом передбачена така можливість або обов'язок, КАС України встановлено скорочений строк звернення до суду.

Строки звернення до суду після застосування досудового порядку вирішення спору коротші, ніж звичайні строки. При цьому є різні правові режими щодо оскарження податкових повідомлень-рішень і рішень контролюючих органів про нарахування грошових зобов'язань та інших рішень контролюючих органів, що не пов'язані з їх нарахуванням, саме в частині різної тривалості скорочених строків оскарження при попередньому використанні досудового порядку вирішення спору.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 12 січня 2022 року у справі № 1.380.2019.005982 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103029225>.

3.1.2. Про строк звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення після використання процедури адміністративного оскарження

29 жовтня 2019 року фізична особа – підприємець звернулася до суду з позовом до Головного управління Державної фіскальної служби у Тернопільській області, в якому просила визнати протиправними і скасувати податкові повідомлення-рішення та рішення про застосування штрафних санкцій. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позовну заяву залишив без розгляду. Суд першої інстанції дійшов висновку, що 27 вересня 2018 року завершилася процедура адміністративного оскарження податкових повідомлень-рішень, а тому адміністративний позов до суду міг бути поданий у місячний строк з дня отримання платником податків рішення контролюючого органу про результати розгляду його скарги. Суд вказав, що, звертаючись до суду з позовом 29 жовтня 2019 року,

позивач пропустив строк звернення до суду і не навів поважних причин його пропуску. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Строк звернення до суду з позовом про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень після проведення процедури адміністративного оскарження становить один місяць, що настає за днем закінчення процедури такого адміністративного оскарження.

Детальніше з текстом постанови судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів КАС ВС від 26 листопада 2020 року у справі № 500/2486/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93404515>.

3.1.3. Про строк звернення до суду з позовом щодо скасування вимоги стосовно сплати недоїмки з єдиного внеску після використання процедури адміністративного оскарження (досудового врегулювання спору)

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби у Черкаській області щодо визнання протиправною і скасування вимоги стосовно сплати боргу (недоїмки) з єдиного соціального внеску після застосування процедури досудового оскарження зі спливом одного місяця з моменту отримання рішення про результат розгляду скарги контролюючого органу вищого рівня. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позовну заяву повернув. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник податків пропустив десятиденний строк звернення до суду, установлений Законом України від 8 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». У касаційній скарзі позивач зазначив, що строк, протягом якого особа може звернутися до суду після застосування процедури досудового оскарження вимоги контролюючого органу про сплату єдиного внеску, визначений частиною четвертою статті 122 КАС України та становить три місяці з дня отримання платником єдиного внеску рішення органу доходів і зборів вищого рівня, прийнятого за наслідками розгляду його скарги. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій і направив справу для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Строк, протягом якого особа може звернутися до суду, після застосування процедури досудового оскарження вимоги фіскального органу про сплату єдиного внеску, становить три місяці з дня отримання платником рішення органу доходів і зборів вищого рівня, прийнятого за наслідками розгляду відповідної скарги.

Детальніше з текстом постанови судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів КАС ВС від 25 лютого 2021 року у справі № 580/3469/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95240811>.

3.1.4. Про тривалість строку звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення без адміністративної процедури оскарження

23 вересня 2020 року фізична особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби у Дніпропетровській області, в якому просила визнати протиправними та скасувати податкові повідомлення-рішення від 15 лютого 2018 року. Суд першої інстанції позов задовольнив частково. Суд апеляційної інстанції визнав пропущеним строк звернення до суду і залишив позов без розгляду, зазначивши, що позивач не довів поважності причин пропуску строку. Позивач подав касаційну скаргу, обґрунтовуючи її тим, що він не використовував адміністративну процедуру оскарження, а отже строк звернення до суду має становити 1095 днів, а не шість місяців. Також він вказував, що зміни в правовому підході у визначенні строку звернення до суду відбулися вже після його звернення до суду із цим позовом. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову суду апеляційної інстанції та направив справу до цього ж суду для продовження розгляду.

Процесуальний строк звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення (рішення про застосування штрафних санкцій), якщо платник не використовував процедуру досудового вирішення спору (адміністративного оскарження), визначається частиною другою статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України – становить шість місяців і обчислюється з дня, коли особа дізналася або мала дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Незважаючи на те, що суд апеляційної інстанції правильно визначився з темпоральними межами процесуального строку, який підлягає застосуванню у спірних правовідносинах, скасування ним рішення суду

першої інстанції за встановлених у цій справі обставин та із застосуванням нової судової практики через пропуск строку звернення до суду з позовом є проявом надмірного формалізму, що неприпустимо, оскільки на момент подання позову та відкриття судом першої інстанції провадження у справі сталою була судова практика щодо тривалості строку звернення до суду з позовом про скасування рішень про визначення грошових зобов'язань у 1095 днів, на врахування якої небезпідставно сподівався позивач і яка була врахована судом першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів КАС ВС від 27 січня 2022 року у справі № 160/11673/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103034921>.

3.1.5. Про строк звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення після процедури адміністративного оскарження

Товариство з обмеженою відповідальністю «Запоріжгаз збут» звернувся до суду з позовом до Головного управління ДПС у Запорізькій області про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення, яким контрольний орган збільшив податок на додану вартість та застосував штрафні санкції. Податковий орган рішенням, яке платник отримав 15 березня 2024 року, залишив скаргу без задоволення. Позов було подано 24 червня 2024 року. Окружний адміністративний суд визнав неповажними причини пропущення строку та залишив позовну заяву без розгляду на підставі статті 123 Кодексу адміністративного судочинства України. Апеляційний адміністративний суд скасував ухвалу суду першої інстанції, вважаючи, що позов було подано в межах тримісячного строку, встановленого частиною четвертою статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України, а положення Податкового кодексу України не можна застосовувати як «інший закон» для визначення строків звернення до суду. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржуване судові рішення та залишивши чинною ухвалу суду першої інстанції.

Якщо платник до подання позову скористався процедурою адміністративного оскарження податкового повідомлення-рішення або іншого рішення контрольного органу про нарахування грошового зобов'язання, строк звернення до адміністративного суду становить один місяць з дня, що настає після завершення такої процедури (пункт 56.19 статті 56 Податкового кодексу України). Ця норма є спеціальною

щодо положень частини четвертої статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України та має пріоритет у застосуванні. Пропущення цього строку без поважних причин зумовлює залишення позовної заяви без розгляду. Сам факт дії воєнного стану не є безумовною підставою для поновлення строку, тому потрібно довести прямий причинно-наслідковий зв'язок між воєнними обставинами та неможливістю своєчасного звернення до суду

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 28 жовтня 2025 року у справі № 280/5691/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131341564>.

3.1.6. Про строк звернення до суду з позовом про оскарження рішень контролюючих органів, які не стосуються нарахування грошових зобов'язань платника податків

Товариство з обмеженою відповідальністю «Партнер Дістрібьюшн» звернулося з позовом до Державної податкової служби України, Головного управління Державної податкової служби у Львівській області, в якому просило: визнати протиправними та скасувати рішення контролюючого органу про відмову в реєстрації податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних; зобов'язати Державну фіскальну службу України зареєструвати податкові накладні позивача датою їх подання на реєстрацію. Ухвалою окружного адміністративного суду, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов залишено без розгляду у зв'язку з пропуском строку звернення до суду із цим позовом. Суди виходили з того, що позивач пропустив строк звернення до адміністративного суду, встановлений частиною другою статті 122 КАС України, а підстав для поновлення цього строку немає. Позивач посилався на те, що відповідно до пункту 56.18 статті 56, статті 102 Податкового кодексу України будь-яке рішення контролюючого органу може бути оскаржене до суду в межах 1095 днів.

Позивач зазначив, що висновок Верховного Суду у справі № 640/20468/18, який врахований судами першої та апеляційної інстанцій, стосується строку звернення до суду з позовом у разі попереднього використання досудового порядку вирішення спору. Натомість позивач не застосував досудового порядку вирішення спору. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Якщо платник податків не використовував процедуру адміністративного оскарження, строк звернення до суду з позовом про визнання протиправним і скасування рішення про відмову в реєстрації податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних із похідною вимогою про зобов'язання її зареєструвати становить шість місяців із дня, коли особа дізналася або мала дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 20 листопада 2020 року у справі № 1.380.2019.006517 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92997008>.

3.1.7. Про строк звернення контролюючого органу до суду щодо обмеження виїзду за кордон у зв'язку з податковим боргом

Контролюючий орган звернувся до суду з позовом до фізичної особи, Товариства з обмеженою відповідальністю «Хліб-Пром» про обмеження виїзду за кордон. Позивач обґрунтовував позов тим, що наявність податкового боргу за товариством у сумі, що перевищує 1 млн грн, та його несплата протягом 240 календарних днів з дня вручення податкової вимоги є підставою для застосування тимчасового обмеження в праві виїзду керівника юридичної особи за межі України. Позов було подано після спливу тримісячного строку, обчисленого з дати завершення 240-денного строку для сплати боргу. Окружний адміністративний суд повернув позовну заяву з огляду на неусунення позивачем недоліків, зокрема неподання заяви про поновлення строку звернення до суду та ненадання доказів поважних причин його пропуску. Апеляційний адміністративний суд залишив ухвалу суду першої інстанції без змін, погодившись, що позивач не виконав вимог щодо усунення недоліків позовної заяви та не обґрунтував поважність причин пропуску строку. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Відповідно до пункту 59.1 статті 59 Податкового кодексу України, в разі виникнення податкового боргу, контрольний орган надсилає платникові податкову вимогу. Якщо борг не погашено протягом 240 календарних днів і його сума перевищує 1 млн грн, контролюючий орган має право звернутися до суду для обмеження виїзду керівника юридичної особи за межі України. Стаття 289-2 Кодексу адміністративного судочинства України не встановлює спеціальних строків звернення до суду, тому підлягає застосуванню визначений частиною другою статті 122

цього Кодексу загальний тримісячний строк, який обчислюють з дня виникнення підстав для пред'явлення позовних вимог. Дотримання процесуальних строків є гарантією правової визначеності та запобігання зловживанням процесуальними правами.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 11 вересня 2025 року у справі №460/1354/25 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130178442>.

3.2. Справи щодо обчислення строків звернення до суду у сфері захисту соціальних прав

3.2.1. Про застосування строку звернення до суду в пенсійних спорах

У 2019 році фізична особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Житомирській області, у якому просила визнати протиправними дії щодо відмови у проведенні перерахунку та виплати їй заборгованості з державної пенсії та додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, у розмірі 100 % мінімальної пенсії за віком за період із 1 січня 2014 року по 2 серпня 2014 року. Суд першої інстанції ухвалою, залишеною без змін постановою суду апеляційної інстанції, залишив без розгляду позовну заяву у зв'язку з тим, що позивач пропустив строк звернення до адміністративного суду і не заявив клопотання про його поновлення. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Для визначення початку перебігу строку для звернення до суду необхідно встановити час, коли позивач дізнався або повинен був дізнатися про порушення своїх прав, свобод та інтересів. Позивачу недостатньо лише послатися на необізнаність про порушення його прав, свобод та інтересів; при зверненні до суду він повинен довести той факт, що не міг дізнатися про порушення свого права й саме з цієї причини не звернувся за його захистом до суду протягом шести місяців від дати порушення його прав, свобод чи інтересів чи в інший визначений законом строк звернення до суду. Водночас триваюча пасивна поведінка такої особи не свідчить про дотримання строку звернення до суду з урахуванням наявної в неї можливості знати про стан своїх прав, свобод та інтересів.

Пенсія є щомісячним періодичним платежем, а тому в будь-якому разі її розмір відомий особі, яка її отримує щомісячно. Отже, отримання пенсіонером листа від територіального органу Пенсійного фонду України у відповідь на його заяву не змінює момент, з якого така особа повинна була дізнатися про порушення своїх прав, а свідчить лише про час,

коли вона почала вчиняти дії щодо реалізації свого права, і ця дата не пов'язується з початком перебігу строку звернення до суду в разі, якщо така особа без зволікань та протягом розумного строку не вчиняла активних дій щодо отримання інформації про правильність / помилковість нарахування розміру пенсії, своєчасність / несвоєчасність її перерахунку тощо.

Детальніше з текстом постанови судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних КАС ВС від 31 березня 2021 року у справі № 240/12017/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95946021>.

3.2.2. Про початок перебігу строку звернення до суду в пенсійних спорах

У серпні 2016 року фізична особа звернулася до суду з позовом до Управління Пенсійного фонду України у Ренійському районі Одеської області, у якому просила визнати неправомірними дії щодо неврахування для обчислення пенсії сум індексації заробітної плати, матеріальної допомоги на оздоровлення, матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань, премій до державних, професійних і ювілейних свят та інших виплат; зобов'язати відповідача здійснити перерахунок пенсії як державному службовцю з дати її призначення – 17 липня 2009 року, з урахуванням середньомісячної суми індексації заробітної плати, матеріальної допомоги на оздоровлення, матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань, премій до державних, професійних і ювілейних свят та інших виплат за 24 календарних місяці. Суди попередніх інстанцій позов задовольнили. Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції дійшов висновку, що позивачка не пропустила шестимісячний строк звернення до адміністративного суду, встановлений частиною другою статті 99 КАС України у редакції, що діяла до 15 грудня 2017 року, оскільки, як убачається зі справи, вона дізналася про порушення своїх прав 8 серпня 2016 року, отримавши лист Управління Пенсійного фонду України про відмову в перерахунку пенсії, а позовну заяву подала до суду 11 серпня 2016 року. Велика Палата Верховного Суду скасувала рішення судів попередніх інстанцій та частково задовольнила позовні вимоги, визнавши протиправними дії відповідача щодо неврахування для обчислення пенсії сум індексації заробітної плати, матеріальної допомоги на оздоровлення, матеріальної допомоги на вирішення соціально-побутових питань, премій до державних, професійних і ювілейних свят та інших виплат і зобов'язавши відповідача здійснити перерахунок та виплату пенсії з 1 серпня 2015 року.

Визначаючи початок перебігу строку звернення до адміністративного суду, важливо встановити той момент, коли особа дізналася або могла дізнатися про порушення її прав. У спорах, що виникають з органами

Пенсійного фонду України, особа може дізнатися, що її права порушені, зокрема, при отриманні від органу Пенсійного фонду України відповіді на надісланий запит щодо розміру пенсії, нормативно-правових документів, на підставі яких був здійснений саме такий розрахунок. Отже, в цьому випадку початок перебігу строку звернення до адміністративного суду слід пов'язувати з датою отримання листа-відповіді, листа-роз'яснення від органу Пенсійного фонду України на запит особи про правильність / помилковість нарахування розміру пенсії, своєчасність / несвоєчасність її перерахунку.

Детальніше з текстом постанови **вп ВС** від 24 грудня 2020 року у справі № 510/1286/16-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94345945>.

3.2.3. Про строк звернення до суду в пенсійних спорах, пов'язаних із визнанням неконституційними норм закону

Позивачка оскаржила до суду відмову Головного управління Пенсійного фонду України в Рівненській області у нарахуванні та виплаті з 01 липня 2021 року пенсії у розмірі шести мінімальних пенсій за віком як особі з інвалідністю III групи, захворювання якої пов'язане з Чорнобильською катастрофою, відповідно до статті 54 Закону України від 28 лютого 1991 року № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі – Закон № 796-XII), з урахуванням Рішення Конституційного Суду України від 07 квітня 2021 року № 1-р(II)/2021. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, на підставі статті 123 КАС України повернув позовну заяву в частині вимог за період з 01 липня 2021 року по 29 лютого 2024 року. Суди виходили з того, що позивачка пропустила строк звернення до адміністративного суду, а отримання нею листа відповідача на її звернення не змінює момент, з якого вона повинна була дізнатись про порушення своїх прав, а свідчить лише про час, коли позивачка почала вчиняти дії щодо реалізації свого права і ця дата не пов'язується з початком перебігу строку звернення до суду. Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, ухвалу суду першої інстанції та постанову апеляційного суду – без змін.

Визначення початку перебігу строку для звернення до суду пов'язують із встановленням часу, коли позивач дізнався або повинен був дізнатися про порушення своїх прав, свобод та інтересів.

Оскільки Рішення Конституційного Суду України від 07 квітня 2021 року № 1-р(II)/2021, яким було визнано неконституційною частину третю статті 54 Закону № 796-XII у редакції Закону України від 28 грудня

2014 року № 76-VIII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» (далі – Закон № 76-VIII), було офіційно оприлюднене, зокрема, 11 травня 2021 року в «Офіційному віснику України» № 36, то саме з цього моменту особа, яка отримала пенсійну виплату в розмірі меншому, ніж встановлено частиною третьою статті 54 Закону № 796-XII у редакції Закону України від 06 червня 1996 року № 230/96-ВР «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»» (далі – Закон № 230/96-ВР), вважається такою, що повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи законних інтересів.

Враховуючи, що позивачка лише в 2024 році звернулася до ГУ ПФУ з відповідною заявою про перерахунок пенсії з 01 липня 2021 року і на момент звернення їй було відомо про наявність правових підстав для перерахунку пенсії в розмірі, визначеному частиною третьою статті 54 Закону № 796-XII у редакції Закону № 230/96-ВР. За таких обставин звернення позивачки до ГУ ПФУ з відповідною заявою більш ніж через три роки після виникнення підстав для перерахунку пенсії не може вважатись таким, що було здійснене без зайвих зволікань і в розумні строки.

Звернення до суду з позовом, який обґрунтовано посиланням на визнання рішенням Конституційного Суду України неконституційними окремих положень закону, якими врегульовувались спірні правовідносини, не змінює правил обрахунку строків звернення до адміністративного суду, визначених процесуальним законом, у зв'язку з чим у спорах щодо перерахунку та виплати пенсій, які виникли у зв'язку з визнанням неконституційними норм закону, що врегульовували спірні правовідносини, застосовується шестимісячний строк звернення до адміністративного суду, визначений частиною другою статті 122 КАС України.

Детальніше з текстом постанови у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав КАС ВС від 21 жовтня 2025 року у справі №460/10097/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127342982>.

3.2.4. Про порядок обчислення строків для реалізації права на соціальний захист і судовий захист

Фізична особа 25 квітня 2023 року звернулася до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Житомирській області, в якому просила визнати протиправними дії відповідача щодо виплати їй разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік як учаснику бойових дій у розмірі семи мінімальних пенсій

за віком, з урахуванням проведеної раніше виплати. Окружний адміністративний суд ухвалою, яку постановою апеляційного адміністративного суду залишено без змін, позовну заяву повернув у зв'язку з пропуском строку звернення до суду. Суди визнали неповажними наведені заявником причини пропуску строку на звернення до суду. У касаційній скарзі позивач зазначив, що лише наприкінці жовтня 2022 року дізнався про неправомірну виплату щорічної разової допомоги. Після того як відповідач відмовив у перерахунку 30 листопада 2022 року, вважав цю дату початком відліку шестимісячного строку на звернення до суду. Також вказав, що весь цей строк припав на період воєнного стану, що ускладнило реалізацію його права на захист. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Відлік строків для звернення з метою реалізації права на соціальний захист розпочинається з моменту отримання відповідним суб'єктом владних повноважень заяви особи, до якої додано пакет необхідних документів. У свою чергу, відлік строків для звернення до суду (у разі незгоди особи з відповідним рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень за результатами розгляду зазначеної заяви) розпочинається з моменту, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про таке порушення своїх прав, якщо інше прямо не передбачено законом.

Спільна виплата є регулярною та виплачується один раз на рік, тому про порушення своїх прав позивач повинен дізнатися щорічно до 30 вересня, не отримавши її.

З дня отримання допомоги до 5 травня особа вважається такою, що повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи законних інтересів.

Відповідь на заяву не змінює момент, з якого позивач повинен був дізнатися про порушення своїх прав, а свідчить лише про час, коли позивач почав вчиняти дії щодо реалізації свого права, і ця дата не пов'язується з початком перебігу строку звернення до суду в цьому випадку.

На спірні правовідносини поширюються вимоги щодо шестимісячного строку для звернення до суду з позовом про визнання протиправною бездіяльності відповідача щодо виплати позивачу щорічної грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік і зобов'язання здійснити перерахунок та виплату такої допомоги.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 24 січня 2024 року у справі № 240/11101/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116553131>.

3.2.5. Про строк звернення до суду з позовом про оскарження дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо видачі довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії

Фізична особа звернулася до суду з позовом до Адміністрації Державної прикордонної служби України, в якому просила визнати протиправними дії щодо відмови їй у підготовці та наданні до пенсійного органу довідок про розмір грошового забезпечення позивача, із розрахунком посадового окладу, окладу за військовим званням та всіх інших видів грошового забезпечення, які обчислюються з урахуванням розміру посадового окладу та окладу за військовим (спеціальним) званням. Суди попередніх інстанцій залишили позовну заяву без розгляду. Суди керувалися тим, що позивач повинен був дізнатися про порушення свого права на перерахунок пенсії, у тому числі й відсутності сформованої довідки як складової в алгоритмі перерахунку, 1 січня відповідного року (1 січня 2020 року, 1 січня 2021 року та 1 січня 2022 року), проте звернувся до суду лише 25 січня 2023 року, тобто поза межами строку, встановленого частиною другою статті 122 КАС України. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій і направив для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Шестимісячний строк звернення до адміністративного суду, встановлений частиною другою статті 122 КАС України, не підлягає застосуванню до правовідносин про оскарження неправомірних дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо видачі ними довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію на підставі Закону України від 9 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», та членам їх сімей як такий, що унеможливить реалізацію передбаченого статтею 63 цього Закону права на перерахунок пенсії у зв'язку зі зміною видів грошового забезпечення з урахуванням норм частини третьої статті 51 цього Закону щодо перерахунку пенсії з дати виникнення права на нього без обмеження строком у разі непроведення перерахунку з вини органів, які уповноважені видавати довідки для перерахунку пенсії.

Детальніше з текстом постанови судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав КАС ВС від 12 грудня 2023 року у справі № 380/1907/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115630129>.

3.2.6. Про початок перебігу строку на звернення до суду з позовом про компенсацію втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати

Особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Рівненській області, у якому просила визнати протиправною відмову у нарахуванні та виплаті компенсації за втрату частини пенсії у зв'язку з порушенням строків її виплати та зобов'язання здійснити таку виплату. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що на виконання судового рішення відповідач виплатив позивачу пенсію із значною затримкою та без нарахування передбаченої законом компенсації. Суд першої інстанції, ухвалою, залишеною без змін судом апеляційної інстанції, залишив позов без розгляду. Суди дійшли висновку, що позивачка отримала пенсію ще у липні 2019 року і саме з цього моменту повинна була дізнатися про порушення свого права, однак звернулася до суду лише у червні 2020 року, тобто з пропуском встановленого шестимісячного строку. У касаційній скарзі позивачка зазначала, що суди неправильно визначили початок перебігу строку звернення до суду, оскільки право на звернення виникло лише після отримання відмови Пенсійного фонду у виплаті компенсації, а не з моменту фактичного отримання пенсійних коштів. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та направив справу до суду першої інстанції для продовження розгляду.

Саме з моментом отримання листа-відповіді органу Пенсійного фонду України про відмову у виплаті особі компенсації у правовідносинах щодо компенсації громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їхньої виплати відповідно до Закону України від 19 жовтня 2000 року № 2050-III «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати» та Порядку проведення компенсації громадянам втрати частини грошових доходів у зв'язку з порушенням термінів їх виплати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2001 року № 159 пов'язується початок перебігу строку на звернення до суду з позовом про визнання протиправним рішення власника або уповноваженого ним органу (особи) щодо відмови у виплаті відповідної компенсації та зобов'язання останнього її виплатити. Відмова у виплаті особі компенсації втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків виплати свідчить про факт ймовірного порушення суб'єктом владних повноважень права особи на отримання такої компенсації та зумовлює виникнення у такої особи права на захист у судовій юрисдикційній формі, а саме, у формі звернення з відповідним позовом до адміністративного суду.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 18 серпня 2023 року у справі № 460/4166/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112904351>.

3.2.7. Про строк звернення до суду Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів і її територіальних органів у спорах про стягнення штрафів у сфері законодавства про рекламу

У квітні 2023 року Головне управління Держпродспоживслужби в м. Києві звернулося до суду з позовом до фізичної особи – підприємця про стягнення штрафу на підставі рішення від 23 вересня 2022 року про накладення штрафу за порушення законодавства про рекламу, яке суб'єкт господарювання отримав 5 жовтня 2022 року і не оскаржував у судовому порядку. Окружний адміністративний суд позовні вимоги задовольнив повністю. Постановою апеляційного адміністративного суду скасовано рішення окружного адміністративного суду та прийнято нову постанову, якою позов залишено без розгляду. Судове рішення мотивоване пропуском позивачем тримісячного строку звернення до суду. Суд виснував, що перебіг тримісячного строку звернення до суду з позовом про стягнення суми штрафу починається після спливу 15-денного строку з дня одержання суб'єктом господарювання копії відповідного рішення в судовому порядку. Верховний Суд залишив касаційну скаргу позивача без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції – без змін.

Закон України від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР «Про рекламу» та Порядок накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 693, не містять спеціально визначених строків звернення до суду Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів і її територіальних органів для стягнення штрафів у сфері законодавства про рекламу, а тому слід застосовувати загальний строк звернення, визначений абзацом другим частини другої статті 122 КАС України.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 11 липня 2024 року у справі № 620/4425/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120350104>.

3.2.8. Про строк оскарження містобудівних умов та обмежень

У 2020 році Приватне акціонерне товариство «Фінансово-промислова група «Атіка» і Товариство з обмеженою відповідальністю «Феліксія» звернулися до суду з позовом до Департаменту містобудування та архітектури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про визнання протиправними і скасування окремих положень містобудівних умов та обмежень від 28 грудня 2017 року. Окружний адміністративний суд позов задовольнив у повному обсязі. Постановою апеляційного адміністративного суду рішення окружного адміністративного суду скасовано, позов залишено без розгляду. У касаційній скарзі один із позивачів зазначив, що суд апеляційної інстанції порушив

норми процесуального права, а саме помилково обмежив шістьма місяцями, передбаченими частиною другою статті 122 КАС України, право позивачів на оскарження в судовому порядку окремих положень містобудівних умов та обмежень, дія яких є постійною тривалий час (з моменту їх видачі і до закінчення будівництва) і не обмежується їх разовим застосуванням, у зв'язку із чим суб'єктивні права та/або інтереси можуть порушуватися неодноразово, тобто постійно, упродовж усього часу їх чинності. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції – без змін.

Містобудівні умови та обмеження – акт індивідуальної дії, оскільки є результатом застосування норм права, адресовані конкретним суб'єктам і створюють права та/чи обов'язки лише для цих суб'єктів (у цьому випадку – для позивачів), регулюють конкретну життєву ситуацію (у цьому випадку – проектування і будівництво офісних споруд та бізнес-центру з підземним паркінгом) і їхня дія закінчується у зв'язку з припиненням конкретних правовідносин, тобто вони вичерпують свою дію після їх виконання.

Оскаржуючи містобудівні умови та обмеження як акт індивідуальної дії, потрібно дотримуватися встановленого КАС України шестимісячного строку звернення до суду.

Як видно з оскаржуваних містобудівних умов та обмежень від 28 грудня 2017 року, їх було затверджено наказом Департаменту містобудування та архітектури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 12 січня 2018 року, тобто саме з 12 січня 2018 року вони набрали чинності для позивачів, в інтересах яких і видавалися. При цьому до суду позивачі звернулися з вимогами щодо оскарження містобудівних умов та обмежень більше ніж через два роки після їх затвердження, тобто з пропуском строку на звернення до адміністративного суду.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 18 березня 2021 року у справі № 640/3844/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95616119>.

3.3. Справи щодо обчислення строків звернення до суду у сфері публічної служби

3.3.1. Про обчислення строків звернення до суду при вирішенні спорів щодо стягнення заробітної плати (грошового забезпечення) у зв'язку з набуттям чинності змінами до статті 233 КЗпП України

Позивач звернувся до суду з позовом до військової частини у якому просив визнати протиправними дії відповідача щодо нарахування та виплати з 01 лютого 2020 року по 31 грудня 2020 року основних видів грошового забезпечення, без урахування

розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 01 січня 2020 року. Окружний адміністративний суд позовні вимоги задовольнив. Постановою апеляційного адміністративного суду рішення суду першої інстанції скасовано, позов залишено без розгляду. Апеляційний суд зазначив, що відповідно до частин першої та другої статті 233 Кодексу законів про працю України (у редакції, чинній на момент звернення до суду з цим позовом) працівник може звернутися із заявою про вирішення трудового спору безпосередньо до суду в тримісячний строк з дня, коли він дізнався або повинен був дізнатися про порушення свого права, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті. Із заявою про вирішення трудового спору у справах про звільнення працівник має право звернутися до суду в місячний строк з дня вручення копії наказу (розпорядження) про звільнення, а у справах про виплату всіх сум, що належать працівникові при звільненні, – у тримісячний строк з дня одержання ним письмового повідомлення про суми, нараховані та виплачені йому при звільненні. У межах цього касаційного провадження вирішувалися питання про те, яку редакцію статті 233 КЗпП України необхідно застосовувати до спірних правовідносин та з якою подією слід пов'язувати початок перебігу строку звернення до суду з позовом у цій категорії спорів, зокрема, зважаючи на дію на території України карантину до 30 червня 2023 року.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, постанову апеляційного суду скасував, а справу направив для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції.

Якщо мають місце тривалі правові відносини, які виникли під час дії статті 233 КЗпП України в редакції, що була чинною до 19 липня 2022 року, та були припинені на момент чинності дії статті 233 КЗпП України в редакції Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин», то в такому випадку правове регулювання здійснюється таким чином: правовідносини, які мають місце в період до 19 липня 2022 року, підлягають правовому регулюванню згідно з положенням статті 233 КЗпП України (у попередній редакції); у період з 19 липня 2022 року підлягають застосуванню норми статті 233 КЗпП України у редакції Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин». З урахуванням пункту 1 глави XIX «Прикінцеві положення» КЗпП України та постанови Кабінету Міністрів України від 27 червня 2023 року № 651 відлік тримісячного строку звернення до суду зі спорами, визначеними статтею 233 КЗпП України, почався 01 липня 2023 року.

Детальніше з текстом постанови судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян від 21 березня 2025 року №460/21394/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126036858>.

3.3.2. Про строки звернення до суду у спорах щодо стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні

Позивач звернувся до суду з позовом до військової частини про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання здійснити виплати середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні. Позивач зазначав, що при звільненні 27 липня 2022 року з ним не було проведено повного розрахунку, а належні суми виплачувались частинами протягом тривалого часу, зокрема у 2024 та 2025 роках. На його думку, остаточний розрахунок відбувся лише 14 березня 2025 року, а тому саме з цієї дати слід обчислювати строк звернення до суду. Відповідач визнавав поетапність виплат, однак заперечував проти доводів щодо строків, вказуючи, що окремі виплати були здійснені раніше. Суд першої інстанції повернув позов у частині вимог, вказавши на пропуск місячного строку звернення до суду, оскільки він має обчислюватися з моменту виплати 31 липня 2024 року. Суд апеляційної інстанції погодився з цим висновком, зазначивши, що кожна виплата є окремим епізодом завершення порушення та окремою підставою для обчислення строку. Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – залишив без змін.

Якщо виплата належних сум при звільненні була здійснена не одноразово, а частинами, то строк звернення з позовом про стягнення середнього заробітку за затримку розрахунку при звільненні, має обчислюватися з дати фактичного проведення кожної такої виплати окремо. кожен епізод виплати як окремий момент фактичного розрахунку у межах тієї частини зобов'язання, якої він стосується, є завершенням певного епізоду порушення, що породжує підставу для застосування до роботодавця механізму відповідальності, передбаченого статтею 117 КЗпП України. Відтак, строк звернення з вимогою про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні відповідно до частини п'ятої статті 122 КАС України має обчислюватися з дати фактичного проведення окремої виплати.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 12 березня 2026 року у справі № 420/9470/25 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134790146>.

3.3.3. Про строк звернення до суду з позовом щодо скасування надбавок і премій до грошового забезпечення

У 2020 році фізична особа звернулася до суду з позовом до Головного управління Служби безпеки України в Донецькій та Луганській областях, у якому просила

визнати протиправними дії щодо утримання з позивача під час остаточного розрахунку при звільненні раніше виплаченого грошового забезпечення за рахунок належних виплат при звільненні. Ухвалою суду першої інстанції, яка залишена без змін постановою суду апеляційної інстанції, у задоволенні заяви позивача про визнання поважними причин пропуску строку звернення до суду та поновлення строку звернення до суду відмовлено. Позовні вимоги в частині визнання протиправним і скасування наказу т. в. о. начальника Управління Служби безпеки України в Луганській області щодо скасування надбавок та премій до грошового забезпечення залишено без розгляду. Залишаючи позов без розгляду, суд першої інстанції, з рішенням якого погодився суд апеляційної інстанції, виходив із того, що оскільки спірні правовідносини виникли під час проходження публічної служби, то до таких правовідносин має бути застосований місячний строк звернення до суду, який обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів. Враховуючи, що позивач повинен був дізнатися про порушення своїх прав у частині нарахування грошового забезпечення ще у 2015 році, коли воно зазнало значного зменшення, місячний строк звернення до суду було пропущено. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Строк звернення до адміністративного суду – це проміжок часу після виникнення спору в публічно-правових відносинах, протягом якого особа має право звернутися до адміністративного суду із заявою для вирішення цього спору і захисту своїх прав, свобод чи інтересів. Водночас перебіг такого строку починається з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Для визначення початку перебігу строку для звернення до суду необхідно встановити час, коли позивач дізнався або повинен був дізнатися про порушення своїх прав, свобод та інтересів. Позивачу недостатньо лише послатися на необізнаність про порушення його прав, свобод та інтересів. Звертаючись до суду, він повинен довести той факт, що не міг дізнатися про порушення свого права й саме з цієї причини не звернувся для його захисту до суду протягом установленого чинним законодавством строку. Водночас тривала пасивна поведінка такої особи не свідчить про дотримання строку звернення до суду з урахуванням наявної в неї можливості знати про стан своїх прав, свобод та інтересів.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 6 грудня 2021 року у справі № 360/3999/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101650821>.

3.3.4. Про момент, з якого починається обрахунок строку звернення до суду у справах про виплату всіх сум, що належать військовослужбовцю при звільненні

Позивач звернувся до суду з позовом до військової частини про визнання протиправною бездіяльності щодо ненарахування та невиплати грошової компенсації за невикористані дні відпустки та грошової допомоги для оздоровлення при звільненні. Позивач вказував, що під час звільнення позивача у відставку, у зв'язку з непридатністю до військової служби, та виключення зі списків особового складу військової частини, відповідачем не нараховано та не виплачено йому грошову компенсацію щорічної основної та додаткових відпусток за 2024 рік та грошової допомоги для оздоровлення за 2024 рік в розмірі місячного грошового забезпечення. Суд першої інстанції залишив позов без розгляду, вказавши на пропуск тримісячного строку звернення до суду. Суд апеляційної інстанції залишив ухвалу суду першої інстанції без змін. Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував ухвалу суду апеляційної інстанції та направив справу до цього суду для продовження розгляду.

Чинне законодавство не передбачає форми документа, що відображає фактичні суми нарахувань та виплат, а також способу його доведення військовослужбовцю. Такими документами можуть бути розрахункові листи, відомості про нараховане і виплачене грошове забезпечення, фінансові повідомлення або інші документи, які б розкривали зміст виплати грошового забезпечення (складові, їх розміри, утримання), які роботодавець зобов'язаний надати під час виплати грошового забезпечення та з яких працівник (військовослужбовець) може об'єктивно встановити розмір виплаченої йому суми, її складові та можливу неповноту виплат.

Саме з моменту ознайомлення з відповідним документом у військовослужбовця виникає реальна можливість і об'єктивна необхідність оцінити правильність здійснених нарахувань, виявити допущені порушення, що і буде усвідомленим сприйняттям особи наявності/відсутності порушеного права щодо належних виплат. Норми національного законодавства і міжнародні стандарти покладають на роботодавця чіткий обов'язок забезпечити працівникові повну, своєчасну та зрозумілу інформацію про склад, розмір і підстави нарахування та виплати заробітної плати.

Як зазначалося, законодавство не встановлює форму інформування роботодавцем працівника про складові нарахованих і виплачених сум

заробітної плати, а тому суд, при вирішенні питання дотримання строку звернення до суду, повинен, крім іншого, з'ясовувати таку форму повідомлення, що буде відповідати дотриманню принципу офіційності в адміністративному судочинстві.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 22 січня 2026 року у справі № 420/26951/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133507750>.

3.3.5. Про строк звернення до суду у спорах щодо виплати додаткової винагороди військовослужбовцям після 19 липня 2022 року

Позивач звернувся до суду з позовом до Херсонського зонального відділу Військової служби правопорядку про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії. Позов обґрунтований неповним виконанням відповідачем обов'язку щодо нарахування та виплати додаткової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» (далі – Постанова № 168) за період з 13 липня 2022 року по 31 грудня 2023 року. До суду з вимогами позивач звернувся 29 серпня 2024 року. Окружний адміністративний суд ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позовну заяву повернув позивачеві у зв'язку з порушенням встановленого статтею 233 Кодексу законів про працю України тримісячного строку звернення до суду у частині вимог, що охоплюють період з 19 липня 2022 року по 31 грудня 2023 року. Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, оскаржувані судові рішення скасував, а справу направив для продовження розгляду до суду першої інстанції.

У спорах щодо виплати грошового забезпечення військовослужбовцям, зокрема додаткової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану», після 19 липня 2022 року підлягає застосуванню тримісячний строк звернення до суду, визначений статтею 233 Кодексу законів про працю України. Ця норма є спеціальною відносно частини п'ятої статті 122 КАС України та підлягає застосуванню під час визначення строків звернення до суду з вимогами про стягнення належних працівникові виплат під час проходження ним публічної служби.

Детальніше з текстом постанови судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян від 19 листопада 2025 року у справі № 420/27284/24 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131921912>.

3.3.6. Про початок перебігу строку звернення до суду у справі про відшкодування витрат на навчання

У серпні 2023 року Військова академія звернулася до суду з позовом до фізичної особи про стягнення витрат, пов'язаних з утриманням у вищому навчальному закладі, оскільки наказом начальника Військової академії від 5 липня 2018 року цю особу відраховано з числа курсантів. Відповідно до довідки-розрахунку від 5 липня 2018 року загальний розмір витрат, пов'язаних з утриманням відповідача в навчальному закладі, становить 126 102,22 грн, з чим він погодився та зобов'язався сплатити цю суму. 18 липня 2023 року відповідачу направлено вимогу-пропозицію про порядок та строки відшкодування витрат, пов'язаних з утриманням курсанта у вищому навчальному закладі. У зв'язку з тим, що відповідач у добровільному порядку не відшкодував зазначені витрати, позивач звернувся до суду із цим позовом. Ухвалою окружного адміністративного суду, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов повернено Військовій академії. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що відповідач ознайомився з розрахунком та зобов'язався добровільно відшкодувати витрати на утримання в академії (з розрахунком згоден) 6 липня 2018 року, отже, відлік строку звернення до суду із зазначеними вимогами розпочався через 15 днів після видання наказу та сплинув 21 серпня 2018 року. Тобто позов подано із суттєвим пропущенням строку на звернення до суду, і суд не встановив поважних причин, які об'єктивно перешкоджали позивачу реалізувати своє право на судовий захист. Формування Військовою академією в липні 2023 року вимоги-пропозиції не створює підстави для початку перебігу строку на звернення до суду із вказаними вимогами. Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Невстановлення Військовою академією в позасудовій вимозі-попередженні про відшкодування витрат, пов'язаних з утриманням особи в навчальному закладі, будь-якого строку свідчить про пасивну поведінку суб'єкта владних повноважень у здійсненні захисту прав, невжиття ним активних дій для дотримання місячного строку звернення, передбаченого частиною п'ятою статті 122 КАС України, що обраховується з моменту закінчення терміну добровільного виконання (що мало ним усвідомлюватися). Повторне направлення вимоги через п'ять років не поновлює строк добровільного виконання (відшкодування відповідачем витрат), є штучним створенням підстави для нового обрахунку місячного строку звернення до суду.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 11 квітня 2024 року у справі № 420/20386/23 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118305718>.

Огляд судової практики Верховного Суду щодо застосування процесуальних строків в адміністративному судочинстві. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період із січня 2018 року по березень 2026 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду. Київ, 2026. – 73 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua